

Vanhempien ohjauksen elementit lapsuudenajan aggressiivisuuden hoidossa - kirjallisuuskatsaus

Tuomo Kallio

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Vanhempien ohjauksen elementit lapsuudenajan
aggressiivisuuden hoidossa - kirjallisuuskatsaus**

Tuomo Kallio
Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2021

Tuomo Kallio

Vanhempien ohjauksen elementit lapsuuden ajan aggressiivisuuden hoidossa - kirjallisuuskatsaus

Vuosi 2021

Sivumäärä 41

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata vanhempien ohjauksen elementtejä lapsuuden ajan aggressiivisuuden hoidossa. Eksternalisoiva käytös, eli ulospäin suuntautuva impulsiivinen ja aggressiivinen käytös, on yleistä varhaislapsuudessa, mutta käyttäytymismallit usein poistuvat lapsuuden aikana. Kaikilla eksternalisoiva käytös ei poistu, vaan ne voivat pahentua kohti nuoruutta, jolloin oireet voivat näyttäytyä impulsiivisena ja aggressiivisena käyttäytymisenä.

Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Tutkimuskysymys oli mitä asiasisällön elementtejä vanhempien ohjaus sisältää. Tutkimuksen tavoitteena oli kuvata, mitä asioita vanhempien ohjauksessa tulee painottaa, kun indikaationa on aggressiivinen käytös. Aineisto haettiin Finna, EBSCOhost, ProQuest central ja Medic -tietokannoista. Opinnäytetyöhön hyväksyttiin 22 artikkelia. Aineiston pohjalta muodostettiin asiasisältöjen kokonaisuuksia, jotka jaettiin riskitekijöistä kertomista vaativiin sisältöihin, haavoittavan vanhemmuuden ja autoratiivisen vanhemmuuden sisältöihin. Tulosten mukaan riskitekijät vaikuttavat negatiivisesti vanhemmuuteen, mutta kohdistamalla interventiot lapsen eksternalisoiviin oireisiin ja vanhemmuuden tukemiseen voidaan katkaista lasten eksternalisoivien oireiden ja negatiivisen vanhemmuuden välinen positiivinen kierre. Elementit otetaan kattavasti huomioon AVEKKI -toimintatapamallissa ja tulevaisuudessa tutkimus kannattaa suunnata kohti perhemuotoisen AVEKKI:n vaikuttavuuden tai perheiden perhemuotoisen AVEKKIN:n kokemusten tutkimiseen.

Opinnäytetyön työelämäkumppanina toimii HUS lastenpsykiatrian hoito-osasto.

Asiasanat: eksternalisoiva käytös, vanhempain ohjaus, vanhemmuus

Tuomo Kallio

Elements of Parenting Intervention in Treatment of Childhood Aggression - a Literary Review

Year

2021

Pages

41

The purpose of the thesis was to describe the elements of parental intervention in the treatment of aggression during childhood. Externalizing, outward impulsive and aggressive behavior, is common in early childhood, but these behavior models often disappear during childhood. For all, externalizing behavior does not go away, but can worsen toward adolescence, allowing symptoms to appear as impulsive and aggressive behavior.

The thesis was carried out as a descriptive literature review. The study question was which content elements parental intervention contains. The aim of the study was to describe what issues should be emphasized in parental intervention when the indication is aggressive behavior. The material was retrieved from Finna, EBSCOhost, ProQuest central and Medic databases. 22 articles were approved for the thesis. Based on the material, sets of factual contents were formed, which were divided into contents requiring the disclosure of risk factors, contents of vulnerable parenting and authoritative parenting.

The results suggest that risk factors affect parenting negatively but targeting interventions on a child's externalizing symptoms and supporting parenting can break the positive cycle between children's externalizing symptoms and negative parenting. The elements are comprehensively considered in the AVEKKI operating model, and in the future, it is worthwhile to focus the research on the effectiveness of family-based AVEKKI or families' experiences with the family-based operating model.

The working life partner of the thesis is the HUS child psychiatric ward.

Keywords: externalization behavior, parenting intervention, parenting

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Lastenpsykiatria	2
2.1	Käytöshäiriöt.....	2
2.2	Aggressiivisuus.....	3
2.3	Perhetyö.....	5
2.4	Vanhemmustaitojen ohjaus	6
2.5	AVEKKI -toimintatapamalli.....	8
3	Työelämäkumppani	9
4	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	10
5	Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	10
5.1	Tutkimusmenetelmä	10
5.2	Aineiston haku ja valinta.....	11
5.3	Valikoitunut aineisto.....	12
5.4	Tulosten analysointimenetelmä	12
6	Kirjallisuuskatsauksen tulokset.....	14
6.1	Riskitekijöistä kertominen	15
6.2	Haavoittava vanhemmuus.....	16
6.3	Autoratiivinen vanhemmuus	18
7	Pohdinta	19
7.1	Eettisyys ja luotettavuus.....	19
7.2	Kirjallisuuskatsauksen tulosten tarkastelu	20
7.3	Jatkotutkimukset.....	22
	Lähteet.....	24
	Kuviot	Error! Bookmark not defined.
	Taulukot	28
	Liitteet	29

1 Johdanto

Loppuvuodesta 2020 ja alkuvuodesta 2021 uutisoitiin useammasta nuoren tekemästä väkivaltarikoksesta ympäri Helsinkiä: kolmen alaikäisen pojan tekemä tappo Vallilassa marraskuussa 2020, kolmen 16 -vuotiaan tekemä murha Koskelassa joulukuussa 2020 sekä Rautatieasemalla huhtikuussa 2021 tapahtunut tappo, jonka tiimoilta otettiin kiinni kuusi 16-17 vuotiasta epäiltyä. Lasten eksternalisoiva käytös on usein normien vastaista ja voi purkautua impulsiivisena sekä aggressiivisena käytöksenä. Asiaa voi tarkastella kriminologisesta näkökulmasta ja tutkia nuorten rikoskäyttäytymistä, yksilöittäin alttiutta rikkoa normeja, jotka ovat sosiaalisia konstruktioita (Kivivuori ja muut 2018, 18). On kuitenkin huomioitava, että rikoksiin syyllistyneillä nuorilla käytöshäiriöiden esiintyvyys on yleisväestöä huomattavasti suurempi (Duodecim 2018). Hoitotyön näkökulmasta aihetta voi tarkastella, miten lasten ja nuorten käytökseen voi vaikuttaa ja heidän kasvuun tukea sekä samalla ehkäistä normien vastaista käytöstä. Varsinkin, jos normien vastaisen käytöksen taustalla on käyttäytymisen haasteet.

Lastenpsykiatriseen työskentelyyn liittyy haasteita, joiden juuret juontavat psykiatristen diagnoosien luonteeseen. Psykiatriisiin diagnooseihin liittyy kuvailevan diagnoosin ainutlaatuisuus (Broberg, Almqvist & Tjus 2005, 19). Tarkkoja syitä harvoin sairauden puhkeamiseen harvoin tunnetaan. Tällöin korostuu erilaiset kuvailevat hoidolliset toimenpiteet, kuten tuen tarpeen arviointi. Muutaman viikon interventiot tai osastohoitojaksot eivät paranna lasta, mutta niiden keskeinen tavoite on lisätä ympäristön aikuisten kykyä ymmärtää ja auttaa lasta (Lastentalo 2020). Kuntouttavasta työ jatkuu lapsen arkiympäristössä, muuan muassa kotona, minkä takia tiivis yhteistyö perheen kanssa on avainasemassa lasta hoidettaessa, jotta sairaanhoidon piirissä hyväksi havaitut menetelmät saadaan juurrutettua osaksi lapsen arkea.

Opinnäytetyö on kirjallisuuskatsaus, jonka tarkoitus on kuvata vanhemmuuden ohjauksen asiasisältöä, kun hoidetaan aggressiivisesti käyttäytyvää lasta ja nuorta. Tavoitteena on kuvata asiasisällön kautta, mihin vanhemmuustaitojen ohjauksella pyritään vaikuttamaan. Opinnäytteen tutkimuskysymys on mitä asiasisällön elementtejä vanhemmuustaitojen ohjaus sisältää lapsuuden ajan aggressiivisuuden hoidossa.

HUS lastenpsykiatrian hoito-osasto on opinnäytetyön työelämäkumppani. Hoito-osastolla hoidetaan 6-12-vuotiaita lapsia. Lapset tulevat osastolle läheteellä, kun lastenpsykiatrian vastaanottojen tukitoimet on todettu riittämättömiksi.

2 Lastenpsykiatria

Lastenpsykiatrian yksiköt hoitavat alle 13-vuotiaita lapsia ja lastenpsykiatrian pikkulapsipsykiatrian yksiköt ovat erikoistuneet alle kouluikäisten psyykkisesti oireilevien lasten hoitoon (Lastentalo 2020). Iän puolesta lastenpsykiatrian potilaat voidaan jakaa pikkulapsiin, 0-6-vuotiaat, ja lapsiin, 6-12-vuotiaat. Pikkulapsipsykiatriassa korostuu perheiden vuorovaikutussuhteiden hoitaminen (Lastentalo2020).

Lastenpsykiatrian hoito suunnittelu perustuu lapsen ja perheen tarpeisiin (Lastentalo 2020). Hoitoprosessin aikana voidaan käyttää erilaisia hoitomuotoja ja hoito on usein pitkäaikaista, mutta keskeinen tavoite on lisätä ympäristön aikuisten kykyä ymmärtää lapsen oireilua ja auttaa lasta toimimaan haastavissa tilanteissa sekä löytämään parempia keinoja tunteiden ilmaisuun (Lastentalo 2020). Tästä näkökulmasta perhetyö on ensiarvoisen tärkeää, jotta vastuu tiedon siirtymisestä arkeen ei jää lapsen harteille. Lasten mielenterveysongelmat voivat näkyä mm. käyttäytymishäiriöinä, ylivilkkautena, pelkotiloin ja jopa psykoottisina oireina (Lastentalo 2020).

Lasten psyykkisiin häiriöihin ja mielenterveysongelmien tutkimiseen liittyy kuitenkin haasteita. Psykiatriset diagnoosit eivät ole selittäviä vaan kuvailevia, mikä erottaa psykiatrian diagnoosit monista muista lääketieteen diagnoseista, jossa sairauden ja diagnoosin aiheuttaja tunnetaan (Broberg, Almqvist & Tjus 2005, 19). Lasten psyykkinen pahoinvointi ulottuu usein pitkälle ajalle ja usein ongelmat muuttavat muotoaan, eikä kyse ole ohimenevästä sairaudesta (Broberg ym. 2005, 19). Lasten mielenterveyden häiriöt ovat kaiken lisäksi verrattain yleisiä. Englannissa 10 prosenttia 5-15 -vuotiaista täytti tiukat psyykkisen sairauden kriteerit, kun taas muissa maissa vaihteluväli on ollut 10-25 prosentilla lapsia on merkittäviä mielenterveyden ongelmia (Broberg ym. 2005, 21). Maasalon ja muiden (2016, 4) Suomessa tehdyn tutkimuksen mukaan vanhempien raportoinnin mukaan 11% suomalaislapsista olisi käyttäytymisen häiriö.

2.1 Käytöshäiriöt

Uhmakkuus ja käytöshäiriöt ovat yleisimpiä lastenpsykiatrisia, minkä lisäksi nuorisorikollisuus on saanut hiljattain enemmän julkisuutta (HUS 2021a; Moilanen 2004, 265). Käytöshäiriöt ovat monitahoisia häiriöitä, joiden pääoire on ikätasosta poikkeava pitkäkestoinen uhmakas, aggressiivinen tai epäsosiaalinen käytös (HUS 2021a; Moilanen 2004, 265). Varsinkin aggression osuus on ollut nousemassa ja käyttäytymisen häiriöt aiheuttavat ongelmia iänmukaisissa sosiaalisissa suhteissa, minkä vuoksi on merkityksellistä oppia tunnistamaan somaattisia ja psykososiaalisia riskitekijöitä, mutta on myös kehitettävä uusia, tehokkaampia hoitomuotoja ja ehkäisyjä (HUS 2021a; Moilanen 2004, 265).

Poikkeava ja normien vastainen käyttäytyminen aiheuttaa myös helposti ristiriitoja ihmissuhteissa. Yksittäiset epäsosiaaliset tai rikolliset toimet eivät riitä pysyvän käytösmallin diagnosoimiseen, mutta äärimuotoisena sosiaalisia odotuksia rikkova käytös on otettava vakavasti (Moilanen 2004, 265). Käytöshäiriöihin voi liittyä myös kehityksellisiä ongelmia tai oheissairastavuutta, kuten oppimishäiriöitä tai ADHD:ta (HUS 2021a).

Itseen vahingoittava käytös liittyy usein tunne-elämän epävakauteen ja siihen voi liittyä internalisoivia ja eksternalisoivia oireita (Lastenmielenterveystalo 2021). Internalisoivassa oireissa tunteet kohdistuvat sisälle päin esimerkiksi ahdistuksen ja masennuksen muodossa, kun taas eksternalisoivissa oireissa antisosiaalinen ja aggressiivinen käytös kohdistuu ulospäin esimerkiksi uhmakkaana ja impulsiivisena käytöksenä (Lastenmielenterveystalo 2021; Salters-Pedneaulta 2020). Oireet aiheuttavat vaikeuksia lapsen arjessa ja voivat johtaa hankaluuksiin eri tilanteissa, kuten koulussa, kaverisuhteissa ja harrastuksessa (Lasten mielenterveystalo 2021). Erikoissairaanhoidon arvioi ja hoitaa pääsääntöisesti itseään vahingoittavan lapsen, ja hoidossa keskeisellä sijalla on käyttäytymisterapeuttiset hoitomuodot, kasvuympäristön riski- ja kuormitustekijöihin puuttuminen sekä vanhemmuuden työstäminen (Lastenmielenterveystalo 2021).

Käytöshäiriöitä hoidettaessa otetaan lapsen ja perheen tilanne sekä huomioidaan arkiympäristö, johon kuuluu perheen lisäksi päiväkotij- ja kouluympäristö (HUS 2021a). Parhaita tuloksia HUS:n alueella on saavutettu vanhemmuustaito-ohjauksella, johon kuuluu perheensisäisen myönteisen suhteen tuki, lapsen positiivisen käytöksen vahvistaminen sekä epätoivotun käytöksen sammuttaminen (HUS 2021a). Siitä huolimatta, että käyttäytymisen säätelyn häiriöitä hoidetaan ensisijaisesti kouluterveydenhuollossa, koulun oppilashuollossa tai terveyskeskuksessa ja erikoissairaanhoidon tekee tarvittaessa diagnostisia tutkimuksia (HUS 2021a).

2.2 Aggressiivisuus

Aggressio on osa ihmisten peruskäyttäytymistä ja tunteita (Broberg ym. 2005, 287). Osa ihmisistä kuitenkin ajautuu väkivaltaan ja joissakin kulttuureissa väkivalta kuuluu hyväksyttäviin ratkaisumalleihin (Sydänmaalakka 2013, 221). Aggressiolla on negatiivisten asiayhteyksien lisäksi positiivisia yhteyksiä, ja aggression kantasana aggreddi tarkoittaa ”eteenpäin”, ”kohti” tai ”hyökätä” (Sydänmaalakka 2013, 223). Aggressio on aina ollut aina osana yhteiskuntaa, vaikka kulttuurievoluution myötä väkivalta ja aggressio eivät ole enää hyväksyttäviä ratkaisumalleja asioiden edistämiseen tai ihmisen selviytymiseen (Sydänmaalakka 2013, 224)

Aggressiivisen käytöksen kehittymiseen ja monia syitä. Asiaa on syytä pohtia tarkemmin, koska oleellinen ongelma on, onko kyseessä yhteiskunnan käytösnormien oppimisen ja sisäistämisen puute, vai kenties kyvyttömyys noudattaa niitä (Moilanen 2004, 269).

Psykodynaamisen teorian mukaan kasvuun liittyy aggressiivisuuden kehittymisen riskejä ja siltä suojaavia tekijöitä sisäisenä tapahtumana ja vuorovaikutuksessa ympäristöön (Moilanen 2004, 269). Kehityopsykologinen näkökulma aggression kehittymisestä on hyvin samanlainen kuin psykodynaamisessa teoriassa. Kehityopsykologian näkökulmasta aggressiivisuus on riippuvainen perintötekijöistä, mutta käyttäytymisen kannalta on merkittävää, miten lapsi on vuorovaikutuksessa lähiympäristön henkilöiden kanssa ja tukeeko ympäristö lasta vihantunteen hallinnassa tai millaisen mallin ympäristö antaa vihantunteen purkauksille (Broberg ym. 2005, 292). Kognitiivis-behavioraalisen teorian mukaan käytöshäiriöiset lapset koodaavat saapuvaa informaatiota eri tavalla kuin terveet ja masentuneet nuoret tekemällä vähemmän tarkkoja havaintoja sekä valikoiden herkemmin vihamielisiä viestejä (Moilanen 2005, 269-270). Puutteellisen koodauksen takia käytöshäiriöiset lapset tulkitsevat muiden tekoja helpommin vihaksi sekä reagoivat fyysisesti aggressiivisesti ilman kykyä arvioida omien tekojen seuraamuksia, mikä vaikeuttaa liittymistä tovereihin normaalilla tavalla (Moilanen 2005, 270). Kun tarkastelee aggression kehittymistä yllä mainittujen teorioiden näkökulmasta, ympäristön tuki vuorovaikutuksen näkökulmasta on yksi avaintekijöistä aggression hallinnassa tulevaisuudessa.

Kliinisessä toiminnassa käyttökelpoinen ja ensisijainen menetelmä on perheterapia, jota käytetään ulospäin oireilevissa käytöshäiriöissä, kun vanhemmat ovat epävarmoja kasvattajanroolissaan tai lapsen ja vanhempien väliset rajat ovat epäselvät (Broberg ym. 2005, 310). Koko perheen perheterapiassa pyritään vaikuttamaan koko perhesysteemiin, millä pyritään vaikuttamaan koko perheen käyttäytymistapoihin (Moilanen 2005, 273). Ympäristö kärsii monesti enemmän kuin lapsi käytösongelmista, minkä seurauksena perinteinen lasten- ja nuorisopsykiatrinen analyttisesti orientoitunut hoito ei ole tuottanut erityisen hyviä tuloksia (Moilanen 2005, 273).

Oppimisterapeuttiseen pohjautuva lasten- ja nuortenpsykiatrinen osastohoito on tehokasta käytöshäiriöiden hoidossa, mutta pysyvien tulosten saavuttamiseksi vanhempien osallistuttaminen hoitoon on välttämätöntä (Moilanen 2005, 274). Käytöshäiriöiden ja aggressioiden hoidossa on siis monta lähestymistapaa, mutta perhetilanteeseen vaikuttaminen on avainasemassa vaikuttavien ja pitkäaikaisten tulosten saavuttamisessa. Toisaalta kouluympäristöön vaikuttamisella sekä kodin ja koulun välisellä yhteistyöllä voi olla terapeuttista merkitystä varsinkin, kun pohditaan ajankohtaisen tiedon kulkua kodin ja koulun välillä (Moilanen 2005, 273). Harvoin käyttäytymisen haasteet näyttäytyvät vain kodin arjessa, vaan käyttäytymisen haasteet ovat todellisia myös opettajalle ja muille oppilaille (Talala 2019, 204).

Lääkehoito on tärkeä osa hoitokokonaisuutta, mutta lääkehoitoa toteutuksessa on otettava huomioon lääkehoidon indikaatiot. Esimerkiksi psykostimulantit ovat tärkeä osa ADHD:n hoitoa, mutta levottomuus voi johtua muistakin tekijöistä kuin sairaudesta (Sinkkonen 2016, 16). Aggression ei ole täsmälääkettä, vaikka lääkityksellä voi tuoda helpotusta pahimpiin raivokohtauksiin ja esimerkiksi karbamatsepiinia tai litiumia voidaan käyttää rajuunkin vihamielisyyteen ja räjähtävään aggressiivisuuteen (Sinkkonen 2017, 17; Moilanen 2005, 274). Neurolepteistä olantsapiinia tai risperidonia voidaan käyttää rauhoittamaan lasta tai nuorta, vaikka ne eivät kuulu viralliseen indikaatioluetteloon (Moilanen 2005, 274). Lääkehoitoon puutteellisesti reagoivan psykoosipotilaan aggressiota voidaan hoitaa klotsapiinilla, mutta tutkimusnäyttö on niukkaa (Hallikainen & Repo-Tiihonen 2015). Mikäli aggression ja kiihtymyksen taustalla on psykoottisuutta, voidaan käyttää myös valproaatti tai SSRI -lääkkeitä, mutta tutkimusnäyttö tähän käyttöaiheeseen on ohuempi kuin psykoosilääkkeillä (Hallikainen & Repo-Tiihonen 2015). Hoitoa toteutettaessa on otettava huomioon, että pelkästään aggression hoitoon tarkoitettua lääkettä ei ole eikä lääkitystä tule käyttää ensisijaisena hoitomuotona käytöshäiriöissä, vaikka vaikeissa tapauksissa lääkehoito osana hoitoa on tarpeen (Hallikainen & Repo-Tiihonen 2015; Duodecim 2018).

2.3 Perhetyö

Perhetyöstä puhuttaessa voidaan tarkoittaa montaa eri asiaa, mutta keskeisenä määrittelijänä on työn kohde, perhe. Peruslähtökohta on perhe-elämästä lähtevät tarpeet, johon voi liittyä lasten kehitys- ja kasvatuskysymyksiä, elinolojen järjestämistä, vanhemmuuden tukemista sekä perheen toimintakyvyn ja hyvinvoinnin lisäämistä (Rönkkö & Rytönen 2010, 27). Perhetyötä voidaan toteuttaa erilaisissa toimintaympäristöissä ja eri elämäntilanteissa ja perhetyötä voidaan toteuttaa esimerkiksi päivähoitossa, sairaaloissa, mielenterveyspalveluissa tai sosiaalihuollossa (Rönkkö & Rytönen 2010, 27). Perhetyötä voidaan kuvata myös tavoitteiden näkökulmasta: onko kyseessä esimerkiksi neuvonta ja ohjausta, kotipalvelua tai lapsen kehityksessä ilmenevien haittojen hoitamista (Rönkkö & Rytönen 2010, 27). Rönkön ja Rytösen (2010, 28) mukaan perhetyötä voidaan toteuttaa myös monella eri ammattinimikkeellä, kuten pappi, lähihoitaja, psykiatri, lähihoitaja tai terapeutti. Lapsen käyttäytyessä uhmakkaasti vanhemmat voivat kokea tarvitsevansa apua vanhemmuuden roolin löytämisessä.

Kun lapsi ilmaisee luonnostaan tyytymättömyyttä, aggressiivisuutta, vihaa ja tyytymättä, herää väistämättä kysymyksiä lapsen kasvu ympäristöstä ja vanhemmuudesta. Vanhemmuuden tehtävä on luoda turvallinen paikka tuntea turvattomuutta sekä luoda tilaa aggressiolle ja sen purulle ilman, että se muuttuu väkivallaksi. Näissä tilanteissa aikuisen rooli ja tehtävä on olla aikuinen, joka toimii lujasti ja määrittelijänä. Tällöin aikuinen on aggression kohteena ja

tunteiden ilmaisun merkittävyyden näkökulmasta vanhemmuuden haaste on roolittumisen löytäminen. (Sydänmaalakka 2013, 225.)

Perhetyön voi jakaa kolmeen kategoriaan riippuen siitä, millainen avuntarve perheillä on. Ehkäisevää perhetyötä ylläpitää perheiden hyvinvointia ja pienentää perhetilanteiden vaikeutumisen riskejä (Rönkkö & Rytönen 2010, 32). Kriisiperhetyö on keskittynyt tarjoamaan tukea kriisistä selviytymiseen kriisin kokeneille perheille (Rönkkö & Rytönen 33). Korjaavalla perhetyöllä pyritään tukemaan ja kuntouttamaan lapsiperheitä vaikeissa elämäntilanteissa, jotka liittyvät esimerkiksi perheen elämäntapaan tai perheenjäsenten turvallisuuden ja hyvinvoinnin uhkaaviin syihin (Rönkkö & Rytönen 2010, 34).

Opinnäytetyö keskittyy perheinterventioon perhetyön muotona ja vanhemmuustaitojen ohjaukseen. Kodin voi nähdä perheen fyysisenä ja henkisenä intiiminä tilana, jonka rajat perhe määrittelee (Rönkkö & Rytönen 2010, 277). Vaikka perhetyössä otettaisiin kuinka huomioon perheen tilanne ja sen jäsenten rajat sekä tarinat, perhetyön voi nähdä interventiona perheen elämään ja yksityisyyteen riippumatta toimintaympäristöistä tai perhetyön syistä (Rönkkö & Rytönen 2010, 277-278). Vanhemmuustaitojen ohjaus valikoitui tarkasteltavaksi työtavaksi, koska vanhemmuustaitojen kehittämiseen pyrkivien interventioiden pääperiaate on parantaa lapsen tai nuoren käytöstä ensisijaisesti lisäämällä myönteistä vuorovaikutusta lapsen tai nuoren ja vanhemman välillä (Aronen & Sorsa, 2018). Vanhemmuustaitojen ohjauksen toissijainen tavoite on opettaa vanhemmille rakentavia keinoja ongelmakäyttäytymisen hallitsemiseksi (Aronen & Sorsa 2018). Perheinterventiot ja vanhempain ohjauksen voi katsoa yhdeksi perhetyön muodoksi riippumatta siitä, toteuttaako sitä hoitaja tai terapeutti.

2.4 Vanhemmuustaitojen ohjaus

Vanhemmuustaitoja ohjatessa on syytä ottaa huomioon, että viha on tunne muiden joukossa. Vihaa ei tule haudata siten, ettei siitä voi puhua, vaan se tulee hyväksyä, jotta sen syitä ja seurauksia voi ymmärtää (Nurmi & Schulman 2013, 32). Aikuisen tulee säilyttää malttinsa ja päättäväisyytensä sekä pohdittava, miten ilmaisee ärtymystä ja vihaa lapsen läsnä ollessa (Nurmi & Schulman 2013, 32). Aikuisen tulee olla keinoja hallita vihaansa haastavissa tilanteissa - pieneltä lapselta ei voi tätä vaatia, ja usein lapsen viha näkyy (Nurmi & Schulman 2013, 32). On huomioitava, ettei nuorelta voida vielä välttämättä vaatia tunnesäätelyn taitoja vihan tunteen hallintaan (Röning 2013, 152). Vaikka vanhempia ohjataan vanhemmuustaidoissa pienten lasten parissa työskentelyssä, lasten vihan ja aggression kanssa työskentely jatkuu pitkälle nuoruuteen asti.

Aggressiokasvatus lähtee siitä, että aikuinen pystyy osoittamaan hallitsevansa turhautumisen ja vihan tunteitaan, mikä perustuu mallioppimiseen (Röning 2013, 152; Aronen & Sorsa 2018). Vanhemman mallin merkitystä myönteisen käyttäytymisen vahvistamisessa ei tule väheksyä. Vanhemmuustaitojen ohjauksessa vanhemmille voidaan mallintaa myönteisiä käyttäytymismalleja, joita he voivat hyödyntää lasten kanssa (Aronen & Sorsa 2018). Sosiaalisen oppimisen teorian viitekehityksessä mallioppimisen lisäksi on otettava huomioon kognitiiviset prosessit, johon kuuluu vanhempien uskomukset, odotukset ja tulkinnat omasta vanhemmuudestaan ja lapsen käyttäytymistä, mitkä vaikuttavat vuorovaikutukseen lapsen kanssa (Aronen & Sorsa 2018). Tähän kuuluu esimerkiksi vanhemman ymmärrys siitä, että nuorten kehittymättömien hallintakeinojen seurauksena heidän käytös voi olla toisinaan impulsiivisia ryöpsähdyksiä ja provosoivaa (Röning 2013, 154).

Sosiaalisen oppimisen teorian ja mallioppimisen lisäksi vanhemmuustaitojen kehittämiseen pyrkivät näyttöön perustuvat interventiot rakentuvat perinteisesti behaviorismille, Pattersonin teorialle lapsen ja vanhemman välisestä pakottavasta vuorovaikutuksesta, kiintymyssuhdeteoriasta ja kehityspsykologisesta teoriasta. Behaviorismista ammennetaan käyttäytymiseen vaikuttavat sitä edeltävät ja sitä seuraavat tapahtumat. Pattersonin teoria kiinnittää huomiota erityisesti perheenjäsenten välisten kielteisten, eskaloituvien vuorovaikutuskuvioiden merkitykseen lapsen aggressiivisuuden lisääntymisessä. Lämmin ja myönteinen suhde lapsen ja vanhemman välillä edistää lapsen tunteidensäätelykyvyn ja sosiaalisen kompetenssin kehittymistä kiintymyssuhdeteorian mukaan. Lapsen kehitystason huomioiminen vanhemmuustaitojen ohjauksessa ammennetaan kehityspsykologisista teorioista. (Aronen & Sorsa 2018.)

Vanhemmuustaitojen ohjauksen työskentelyssä ja menetelmissä hyödynnetään pitkälti kognitiivisen käyttäytymisterapian menetelmiä sekä sosiaalisen oppimisen periaatteita ja hoidon tavoitteet on asetettava yhdessä lapsen vanhempien kanssa. Itse työskentelyssä on tärkeää ymmärtävä ja vanhemman jaksamista tukeva työote sekä vääristyneiden kognitioiden tunnistaminen ja muokkaus. Vanhempien odotuksia on työstettävä lapsen kehitystaso huomioiden psykoedukaatiota hyödyntäen. (Aronen & Sorsa 2018.)

Aiheellisesti voi kuitenkin kysyä, onko vanhemmuustaitojen ohjaus vaikuttavaa lasten käytöshäiriöiden ja -ongelmien hoidossa. Ottaen huomioon mahdollisen julkaisemisharhan, Karjalaisen, Santalahden & Sihvon (2016) järjestelmällinen katsaus osoitti suurimman osan pitkistä, 8-20 viikkoa kestävien, vanhemmuusohjelista olevan vaikuttavia. Katsauksessa lyhytkestoisten ohjelmien vaikuttavuus ei yltänyt pitkäkestoisten ohjelmien tasolla, mitä voi mahdollisesti selittää opittujen toimintatapojen muuttamisen pitkällä prosessilla (Karjalainen ym. 2016). Kaikissa tutkimuksissa käytöksen muutos ei siirtynyt kouluun, mitä voi selittää sillä, että lapsi oppii käyttäytymistä ja tunteiden hallintaa kodin lisäksi varhaiskasvatuksessa ja koulussa eikä toimi ainoastaan omien vanhempien mallin ja ohjauksen mukaan (Karjalainen

ym. 2016). Käytöshäiriöiden hoito mielletään vaikeana ja tuloksettomana käytöshäiriöiden huonon ennusteen vuoksi ja menneinä vuosina on ollut myös erimielisyyksiä siitä, miten hoitovastuu käytöshäiriöisten tai -ongelmaisten lasten ja perheiden tukemiseksi tulisi järjestää (Karjalainen ym. 2016). Laajan teoriapohjan lisäksi vanhemmuuden ohjaus on vaikuttavaa, mutta työskentelyssä on otettava huomioon perhelähtöisyys sekä ohjelman riittävä pituus, jotta on aikaa saada muutos lapsen käyttäytymiseen.

2.5 AVEKKI -toimintatapamalli

AVEKKI -toimintatapamallin nimi tulee sanoista aggressio, vuorovaikutus, ennaltaehkäisy ja hallinta, koulutus, kehittäminen ja integrointi (Malinen & Väre-Heilimo 2021). AVEKKI -toimintatapamallilla tarkoitetaan ammatillisten toimintojen sarjaa, joka kiertää kehässä ennaltaehkäisyyn, ennakoinnin, hallinnan, jälkiselvittelyn ja oppimisen kautta takaisin ennaltaehkäisyyn (Malinen & Väre-Heilimo 2021). AVEKKI -toimintatapamallissa ennakointi on keskiössä ja tilanteista, jotka ovat edenneet fyysiseen rajoittamiseen, pyritään oppimaan ja pohtimaan keinoja, joilla fyysisen rajaamisen tilanteilta voitaisiin välttyä. Aggression ennaltaehkäisy, ennakointi ja vuorovaikutusosaaminen on olennainen osa nykymuotista AVEKKI -toimintatapamallia, eikä kyse ole vain väkivallanhallintakoulutuksesta (Savonia 2021). AVEKKI -toimintatapamalli työyhteisössä edeltää koko organisaation yhteisen tahtotilan, henkilöstön valmiuden kohdata haastavasti käyttäytyviä ihmisiä ja tavoitteellisia keskusteluja ja kouluttautumista (Malinen & Väre-Heilimo 2021).

Yhteisöllisyys on avainasemassa AVEKKI -toimintatapamallissa ja se ohjaa toiminnan rakennetta, yhteistä toimintaa ja kieltä, mikä muodostaa yhteisen todellisuuden (Malinen & Väre-Heilimo 2021). Tämän vuoksi vuorovaikutus ja siihen palaaminen on tärkeä osa AVEKKIA: se on väline, jolla yhteinen todellisuus muodostetaan. Edellä mainitun yhteisöllisyyden lisäksi AVEKKI -toimintatapamallia ohjaa oikeudelliset perusteet, arvot, eettisyys, motiivit ja neljä toimijatasoa, jotka ovat asiakas, työntekijä, työyhteisö sekä organisaatio (Malinen & Väre-Heilimo 2021).

AVEKKI -toimintatapamalli luokittelee tilanteet kolmeen eri luokkaan. Vihreään luokkaan kuuluu arjen sujuminen ja perustoiminnot. Keltaisessa luokassa ovat vaativat tilanteet ja niiden hallinta sekä varasuunnitelman noudattaminen. Punaisessa luokassa ovat hätäsuunnitelmaa vaativat äärimmäisen vaativat tilanteet ja niissä toimiminen. Luokituksen perusteella on voi nähdä, että mikäli työntekijä ei tunnista tilanteita, joista joudutaan esimerkiksi vihreästä luokasta keltaiseen, voi toiminnallaan aiheuttaa vaativia tilanteita. (Malinen & Väre-Heilimo 2021.)

AVEKKI -toimintatapamalli jakaa vireystilan ja ammatillisuuden viiteen eri alueeseen. Näistä alueista kolme, vihreä, keltainen ja punainen, on läsnäolon, ammatillisen vireystilan ja työkyvyn alueella. Vireistilan ja ammatillisuuden väriluokitukset noudattavat samoja periaatteita kuin tilanteiden luokitus, eli punaiseen kuuluu esimerkiksi fyysinen kontakti, tehostettu läsnäolo ja hätäsuunnitelma. Vaikka punaisella alueella vireystila kohoaa, tilanne on kuitenkin hallinnassa, mutta pitkällä aikavälillä tilanne voi käydä raskaaksi ja tavoite on päästä vihreälle perustoimintojen alueelle. Mikäli vireystila laskee liikaa, päädytään harmaalle epäammatillisen vireystilan ja työkyvyn alueelle, jota värittää mm. toimimaton vuorovaikutus, läsnäolon puute ja valmiuksien puutu. Mikäli taas vireystila kohoaa liiaksi ja menee mustalle alueelle, toimintaa voi värittää esimerkiksi paniikki, provosointi, vallankäyttö ja yli- tai alireagointi. (Malinen & Väre-Heilimo 2021.)

AVEKKI -toimintatapamalliin kuuluu myös turvallisen hallinnan periaatteet (Malinen & Väre-Heilimo 2021). Turvallinen hallinta tapahtuu noudattaen lainsäädäntöä ja yhteisön periaatteita ottaen huomioon potilaslähtöisyyden (Malinen & Väre-Heilimo 2021). Mikäli turvallisen fyysisen hallinnan periaatteita hyödyntää vanhempainohjauksessa, toiminnasta herää helposti esiin vastuukysymykset, mikäli kotiympäristössä aiheutuu kipua tai joku loukkaantuu, vaikka on noudatettu ohjeistettuja toimintatapoja. Fyysisen hallinnan opettaminen osana vanhempainohjaukseen tulee suhtautua täten varauksella.

Edellä on esimerkkejä, kuinka AVEKKI -toimintatapamallia hyödynnetään työyhteisössä, mutta esimerkiksi neljä toimijatasoa voitaisiin jakaa esimerkiksi muotoon lapsi, vanhemmat, perhe ja erikoissairaanhoido. Tällöin aktiivisten toimijoiden tasolla olisi kolme ensimmäistä ja erikoissairaanhoidon tehtäväksi jää vanhempainohjaus. AVEKKI -toimintatapamallia voidaan helposti soveltaa perhetyöhön, koska vanhempien on tärkeää tunnistaa tilanteita, jolloin esimerkiksi heidän oma vireystilansa ei ole optimaalisella tasolla ja mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että vihreän luokan arjen sujuvuudesta joudutaan kenties keltaiselle tai punaiselle luokalle.

3 Työelämäkumppani

Opinnäytetyön työelämäkumppanina toimii HUS lastenpsykiatrian hoito-osasto. Hoito-osastolla hoidetaan 6-12 -vuotiaita lapsia, jotka tarvitsevat vastaanottojen lisäksi tiiviimpää lastenpsykiatriasta hoitoa ja tutkimusta (HUS 2021b). Perhetyö ja vanhempien ohjaus on tärkeä osa hoitojaksoa, jotta osastolla hyväksi havaitut toimintatapamallit siirtyisivät lapsen arkiympäristöön. Hoito toteutetaan hoito-osastolla moniammatillisessa tiimissä. Vanhempien luvalla moniammatillinen yhteistyö ulotetaan lapsen arjessa mukana olevien ammattilaisten joukkoon, esimerkiksi lapsen luokanopettajaan (HUS 2021b).

Hoito-osastolla ollaan ottamassa käyttöön perhemuotoista AVEKKI-työskentelyä. Uutena perhetyön muotona perhemuotoisen AVEKKI:n käyttöönoton perusteet pitää pystyä perustella näyttöön perustuen. Tavoitteena on kuvata vanhemmuustaitojen ohjauksen asiasisällön elementtejä, jotta voidaan perustella tutkimusnäyttöön perustuen, mihin elementteihin perhemuotoisella AVEKKI:lla pyritään vaikuttamaan.

4 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoitus on kuvata vanhemmuustaitojen ohjausta asiasisällön elementtejä, kun hoidetaan aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia ja nuoria. Tavoitteena on kuvata asiasisällön kautta, mihin vanhemmuustaitojen ohjauksella pyritään vaikuttamaan. Tutkimuksen tutkimuskysymys on:

Mitä asiasisällön elementtejä vanhemmuustaitojen ohjaus sisältää lapsuuden ajan aggressiivisuuden hoidossa?

5 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

5.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmäksi valikoitui kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Kuvailevan kirjallisuus katsauksen tehtävä on antaa kuvaileva ja laadullinen vastaus tutkimuskysymykseen aineistoon perustuen (Kangasniemi ym. 2013, 291). Valittu tutkimusmenetelmä vaatii selkeän ja hyvän teoreettisen taustan, johon aineiston voi liittää, sekä aineistoon pitää pystyä kohdistamaan myös kritiikkiä (Kangasniemi ym. 2013, 298).

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tarkoitus on usein etsiä vastauksia kysymyksiin, mitä ilmiöstä tiedetään tai mitkä ovat ilmiön keskeiset käsitteet ja niiden väliset suhteet (Kangasniemi ym. 2013, 294). Kuvailevaa kirjallisuuskatsausta voidaan käyttää käsitteellisen ja teoreettisen kehyksen rakentamiseen, teorian kehittämiseen, erityiseen aiheeseen liittyvän tiedon esittämiseen, ongelmien tunnistamiseen ja tietyn alueen teorian ja tutkimuksen historiallisen kehityksen tarkasteluun (Kangasniemi 2013, 294). Kuvaileva kirjallisuuskatsaus valikoitui tutkimusmenetelmäksi, koska tavoitteena oli kuvata vanhemmuustaitojen ohjauksen asiasisällön elementtejä. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla pyrittiin selvittämään, mitkä tekijät vaikuttavat lasten aggressiiviseen käytökseen ja mihin tekijöihin vanhemmuustaitojen ohjauksella pyritään saamaan muutosta ajankohtaisen tutkimustiedon mukaan.

5.2 Aineiston haku ja valinta

Aineisto haettiin Medic, EBSCOhost, ProQuest central ja Finna tietokannoista 3.4.2021. Aineiston muodostaa viimeaikainen tutkimus, ja haussa kriteeriksi laitettiin vuonna 2010 ja jälkeen julkaistut artikkelit. Haussa rajattiin hakutuloksiksi tieteelliset artikkelit sekä artikkeleihin, joista oli koko teksti saatavilla tietokantojen hausta. Kielivaatimus oli suomi tai englanti sekä artikkeleiden tuli vastata tutkimuskysymykseen.

Hakusanat määriteltiin tutkimuskysymyksen perusteella ja hakusanojen pohjautuen teoreettiseen viitekehykseen. Keskeiset käsitteet ovat vanhemmat, eksternalisoivat käytös, interventio, lapsi ja aggressio. Suomenkielisinä hakusanoina käytettiin Medic -tietokannassa kahtena erillisenä hakuna laps*, interv* ja ekster* sekä vanhem*, interv* ja ekster*, kaikki osumat. Ensimmäinen haku tuotti 2 osumaa ja jälkimmäinen yhden. Englanninkielisinä hakusanoina käytettiin katkaistuja termejä parent*, externaliz*, interv* ja child*, joiden osumakriteerinä oli abstrakti, sekä aggress*, jonka osumakriteerinä oli kaikki osumat. Samoja hakusanoja käytettiin Finnan, EBSCOhost ja ProQuest central haussa. Erillishaut EBSCOhost ja ProQuest central tietokannoissa nostivat esiin dublikaatteja, jonka seurauksena erillishausta nostettiin mukaan yksi artikkeli. Katkaistuja termejä käytettiin, jotta hakutuloksiin tulisi mukaan yksiköt ja monikot sekä sanojen eri taivutusmuodot, mutta myös eri käyttöyhteydet, kuten aggression ja aggressive behaviour.

Hakusanoilla löydettiin eri tietokannoista yhteensä 413 artikkelia. Otsikon ja hakukoneen tiivistelmän perusteella valittiin yhteensä 65 artikkelia. Koska opinnäytetyön tavoite on kuvata vanhempainohjauksen elementtejä, interventioiden vaikuttavuus tutkimukset ja esimerkiksi terapeuttien toteuttamia interventioita koskevat artikkelit suljettiin pois haun yhteydessä. Opinnäytetyön käsitellessä aggressiivista ja eksternalisoivaa käytöstä, aineistoista suljettiin pois esimerkiksi ADHD:ta ja autism spectrum disorder (ASD) käsittelevät artikkelit, vaikka käytöshäiriöt voivat olla esimerkiksi neuropsykiatristen häiriöiden liitännäisoireita. Samalla suljettiin pois meta-analyysit tuloksista. Otsikon ja artikkelin tiivistelmän perusteella artikkeleista luettiin yhteensä 46, joista kirjallisuuskatsaukseen hyväksyttiin 22. Taulukossa 1 on kuvattu artikkelien määrät eri tiedonhaun vaiheissa.

Taulukko 1: Kirjallisuuskatsauksen hakusanat ja hyväksytyt tutkimukset

Tietokanta ja hakusanat	Osumat	Otsikon ja tiivistelmän perusteella valitut	Koko teksti luettu	Hyväksytyt tutkimukset
Finna: AB parent*, and AB child*, and AB interv*, and AB externaliz* and aggress*	281	64	45	21
EBSCOhost: AB parent*, and AB child*, and AB interv*, and AB externaliz* and aggress*	48	0	0	0
ProQuest central: AB parent*, and AB child*, and AB interv*, and AB externaliz* and aggress*	81	1	1	1
Medic: AB laps*, and AB interv*, and AB ekster*	2	0	0	0
Medic: AB vanhem*, and AB interv*, and AB ekster*	1	0	0	0

5.3 Valikoitunut aineisto

Yksi sisäänottokriteereistä oli vuodesta 2010 alken julkaistut aineistot ja hyväksytyt aineistosta 15 oli julkaistu vuonna 2016 tai sen jälkeen ja 7 julkaistu vuosina 2010-2015. Artikkeleista on julkaistu 12 Pohjois-Amerikassa, 5 Euroopassa sekä 1 Intiassa julkaistu artikkeli. Lopuista artikkeleista 1 on tehty yhteistyössä Australiassa, Yhdysvalloissa ja Sveitsissä, 1 Kanadan ja Belgian kanssa, 1 Yhdysvaltojen ja Ghanan välillä ja loput 2 Yhdysvaltojen ja kiinan välillä. Valtaosa artikkeleista painottuu Pohjois-Amerikkaan ja Eurooppalaiseen aineistoon.

Aineistossa oli pitkittäis- ja poikittaistutkimuksia. Aineiston keruu menetelmät olivat myös laajoja. Aineistoa on kerätty mm. vanhemmille suunnatuilla kyselyillä ja puolistrukturoidulla haastattelulla, mutta osassa aineistoa kyselyt oli suunnattu myös nuorille. Osa tutkimuksista hyödynsi valmiiksi kerättyä aineistoa kuten valtakunnallista terveyskyselyä, josta valikoitiin kansallisesti kattava satunnaisotos.

5.4 Tulosten analysointimenetelmä

Tulokset analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Aineistolähtöinen lähtee analyysiyksikön määrittelystä ja aineistosta tutkimuksessa poimittiin ajatuskokonaisuuksia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122). Kun data on kerätty, seuraa aineiston redusointi eli pelkistäminen, jossa pyritään karsimaan tutkimukselle epäolennainen tieto pois (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123). Pelkistykset näkyvät taulukossa 2: tulokset vasemmassa laidassa. Kun aineisto on saatu pelkistettyä, koodatut alkuperäisilmaisut käydään tarkasti läpi ja aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia, mitä kutsutaan klusteroinniksi eli ryhmittelyksi

(Tuomi & Sarajärvi 2018, 124). Ryhmittelyn aikana muodostettiin kuusi alaluokkaa: lapsilähtöiset tekijät, riskitekijät, fyysisesti haavoittava, kognitiivisesti ja emotionaalisesti haavoittava, tukeva vanhemmuus sekä struktuuri.

Lapsilähtöisiä tekijät ohjaavat miten lapsi reagoi ympäristöönsä. Riskitekijöiden ryhmä rakennettiin tekijöistä, jotka vaikuttavat vanhemmuuden voimavaroihin. Alaluokkaan vanhempien fyysisesti haavoittava koottiin käytösmalleja, kun taas kognitiivisesti ja emotionaalisesti haavoittavan kognitiivisia ja emotionaalisesti haavoittavia käyttäytymismalleja. Tukevan vanhemmuuden alaluokkaan koottiin pelkistykset, joissa ilmenee kuinka vanhemmat voivat tukea lastaan pääsemään yli hankalista tilanteista ja struktuurin alle tekijät, jotka liittyvät arjen struktuuriin.

Klusterointia seuraa aineiston käsitteellistäminen eli abstrahointi, vaikkakin klusteroinnin voi mieltää osaksi käsitteellistämistä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123). Abstrahoinnin tehtävä on muodostaa käsitteiden avulla kuvaus tutkimuskohteesta, minkä takia teoriaa ja johtopäätöksiä verrataan alkuperäisaineistoon teorian muodostuksen aikana (Tuomi & Sarajärvi 2018, 127). Käsitteellistämisvaiheessa alaluokat lapsilähtöiset tekijät ja riskitekijät yhdistettiin yläluokaksi riskitekijöistä kertominen, fyysisesti haavoittava sekä kognitiivisesti ja emotionaalisesti haavoittava yhdistettiin haavoittavaksi vanhemmuudeksi ja autoratiivinen vanhemmuus koostuu tukevan vanhemmuuden ja struktuurin alaluokista.

Riskitekijöistä kertomisen tavoitteena on kuvata tekijöitä, jotka pyritään tuomaan perheen tietoisuuteen sekä lisäämään ymmärrystä, miten tekijät vaikuttavat lapsen käyttäytymiseen tai vanhemmuuden voimavaroihin. Haavoittavan vanhemmuuden yläluokan alle kuuluu käytänteet, jotka ovat haitallisia lapsen kehitykselle. Autoratiivisen vanhemmuuden yläluokan alle kuuluvat elementit, joilla voi tukea lapsen kehitystä. Yläluokat muodostavat yhdessä pääluokan vanhempien ohjauksen asiasisältö.

6 Kirjallisuuskatsauksen tulokset

Kirjallisuuskatsauksen tuloksista muodostettiin pääluokka vanhempien ohjauksen asiasisältö, joka jaettiin edelleen kolmeen yläluokkaan: riskitekijöistä kertomiseen, haavoittavaan vanhemmuuteen ja autoratiiviseen vanhemmuuteen, katso taulukko 2. Riskitekijöistä kertominen jaettiin kahteen alaluokkaan, lapsilähtöisiin tekijöihin ja riskitekijöihin. Haavoittava vanhemmuus jaettiin fyysisesti haavoittavaan vanhemmuuteen ja kognitiivisesti ja emotionaalisesti haavoittavaan vanhemmuuteen. Autoratiivinen vanhemmuus on jaettu tukevaan vanhemmuuteen sekä struktuuriin.

Taulukko 2: Tulokset

Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
negatiivinen kuva perheestä	lapsilähtöiset tekijät	riskitekijöistä kertominen	vanhempien ohjauksen asiasisältö
negatiivinen oppijaminäkuva			
proaktiivinen aggressiivisuus			
reaktiivinen aggressiivisuus			
varhaiset itsesäätely taidot			
mielen teoria			
psykoottisuus			
ulospäinsuuntautuneisuus			
normien noudattamattomuus	riskitekijät		
matala toimeentulo			
sosiaalinen eristäytyminen			
aggressio avioliitossa			
rikkonainen perhe			
yksinhuoltajaperhe			
äidin mielenterveysongelmat			
vanhempien masennus			
taloudellinen stressi	fyysisesti haavoittava	haavoittava vanhemmuus	
vanhempien stressi			
äidin masennus	kognitiivisesti ja emotionaalisesti haavoittava		
fyysinen rangaistus			
piiskaus			
fyysinen aggressiivisuus			
halveksiva puhe			
psykologinen aggressiivisuus			
lapsen poissulkeminen			
psykologinen kontrolli			
vanhempien torjuminen			
vanhempien ärtyneisyys			
vanhempien turhatuminen	tukeva vanhemmuus		
äitien kontrolloiva vanhemmuus			
äidin negatiivinen näkemys lapsesta			
laiminlyövä vanhemmuus			
mentalisaatio			
tuki		struktuuri	
vanhempien itsetunto			
äidin itseluotto vihan hallintaan			
vanhempien läheisyys			
kotitalouden kaaos			
perheen rutiinit			
lapsen rutiinit	autoratiivinen vanhemmuus		

6.1 Riskitekijöistä kertominen

Lorence, Hidalgon, Pérez-Padilla & Menéndezin (2019, 11-12) mukaan lapset, joilla on negatiivinen näkemys perheestään ja oppijaminäkuvastaan osoittivat hankaluuksia normien noudattamisessa. Erityisesti kotiympäristöllä on merkittävä rooli lapsuuden sosialisatiossa ja ympäristön normeihin kasvamisessa. Vanhempien negatiiviset käyttäytymismallit ennustavat nuorten aggressiivisuutta ja normeja rikkovaa käytöstä - erityisesti nuorilla, joilla on reaktiivinen temperamentti (Tung, Noroña, Morgan, Caplan, Lee & Baker 2019, 11). Reaktiivisen temperamentin nuoret eivät olleet kuitenkaan alttiita kaverisuhteiden konflikteille tai tuelle, mikä antaa viitteitä siitä, että vanhemmilla on erityinen rooli varhaisnuoruuden sosialisatiossa (Tung et al. 2019, 11). Vanhemmat tarvitsevat tietoisuutta lapsensa temperamentista ja minkälaiset tilanteet laukaisevat mahdollisesti normia rikkovaa käytöstä sekä miten heidän käyttöksensä vaikuttavat lapseen. Lisäksi lapset, jotka saivat matalat pisteet tunnekylmistä piirteistä, reagoivat proaktiivisella aggressiivisuudella vanhempien aggressiivisiin vanhemmuuskäytäntöihin (Sng et al. 2018, 231).

Vanhempilapsi suhde on pitkäkestoisempi kuin kaverisuhteet, minkä vuoksi vanhempilapsi suhteessa on enemmän mahdollisuuksia muokata lapsen aggressiivisuutta (Tung et al. 2019, 12). Lapset sosialisivat myös kodin ulkopuolella, ja mielen teoria vaikuttaa merkittävästi lapsen käyttäytymiseen ensimmäisissä ihmissuhteissa kodin ulkopuolella. Muiden lasten huomioonottamisen myöhäinen kehittyminen näyttää vaikuttavan eksternalisoivien ongelmien varhaiseen alkamiseen (Olson, Choe & Sameroff 2017, 1347).

Varhaislapsuudella on siis merkittävä rooli eksternalisoivien oireiden alkamisessa, minkä vuoksi lasten luonteenpiirteisiin tulisi kiinnittää huomiota. Mukherjeen, Dasin & Dogran (2014, 709) lapset, jotka kärsivät eksternalisoivista oireista, saivat korkeammat pisteet psykoottisista ja ekstraversioisista luonteenpiirteistä verrattuna internalisoivien oireista kärsivien lapsiin ja kontrolliryhmiin. Myös lapsen varhaiset itsesäätelytaitojen ongelmat ennustavat eksternalisoivaa käytöstä sekä ne liittyvät sopeutumisvaikeuksiin eri kehitysvaiheissa (Olson, Choe & Sameroff 2017, 1346).

Lapsilähtöisten tekijöiden lisäksi lapsen eksternalisoiviin oireisiin vaikuttavat myös muut riskitekijät, joista yksi on äidin masennus ja internalisoivat oireet. Äidin internalisoiva oireilu on yhteydessä matalampaan affektiiviseen käyttäytymiseen, mikä selittää Bellinan ja muiden (2020, 6-7) lasten eksternalisoivaa käyttäytymistä. Vanhempien masennus on yhdistetty fyysisten rangaistusten käyttöön, jotka on yhteydessä lapsen tarkkavaisuus- ja käytöshäiriöihin (Huang, Bornheimer, Dankyi & de-Graft Aikins 2018, 838). Psykoedukaation tulisi kiinnittää huomiota siihen, miten äidin masennus ja kaltoinkohtelun historia vaikuttaa hänen toimintakykyynsä sekä laajentaa käsitystä siitä, miten edellä mainittu heijastuu perhedynamiikkaan (Wolford, Cooper & McWey 2019, 188). Tiedolla voi edesauttaa oireiden

lieventymistä toimivien selviytymiskeinojen avulla ja psykoedukaation aikana tulisi kartoittaa perheen resilienssiin liittyviä voimavaroja (Wolford et al. 2019, 188).

Vanhempien stressi vaikuttaa myös heidän vanhemmuuskäytäntöihin, ja vanhempien kokema stressi on monitahoinen ilmiö. Vanhempien stressi ei ole vakio, vaan se laskee läpi lapsen varhaislapsuuden ja vanhempien stressi sekä internalisoivat ja eksternalisoivat oireet vaikuttavat toisiinsa (Stone, Mare, Otten, Engels & Janssens 2015, 84). Vaikka lapsen eksternalisoivat oireet ja vanhempien stressi vaikuttavat toisiinsa, vanhempien stressiin vaikuttavat myös muut tekijät kuin vain lasten eksternalisoiva käytös, kuten taloudelliset vaikeudet (Stone et al. 2015, 82-83). Kartoittaessa stressitekijöitä ei keskittyä vain vanhempien mielenterveydellisiin ongelmiin tai lasten eksternalisoivaan käytökseen, vaan selvittää samalla perheen taustatekijöitä ja sosioekonomista asemaa.

Erityisesti taloudellinen stressi heijastuu vanhemmuuden käytäntöihin. Taloudellinen stressi on yhteydessä vanhemmuuden stressiin, jonka seurauksena vanhemmat kokivat haasteita rajojen asettamisessa, olivat vähemmän tyytyväisiä vanhemmuuteensa, eivät kommunikoineet hyvin ja kokivat etteivät saa tukea (Puff & Renk 2014, 724). Vanhemmuuden stressin lisäksi vanhempien kokemat taloudelliset vastoinkäymiset ja yleinen stressi olivat yhteydessä nuorten lasten emotionaaliseen toimintakykyyn ja käyttäytymiseen, kuten eksternalisoivaan käyttäytymiseen (Puff & Renk 2014, 724-725). Mikäli vanhemmat ovat taloudellisesti huonossa tilanteessa, heidän tulee tiedostaa, miten tilanne heijastuu mahdollisesti heidän vanhempilapsi suhteeseensa sekä pitkällä aikavälillä heidän lapsensa oireiluun.

Riskitekijät eivät kuitenkaan tarkoita, että lapsi alkaisi oireilemaan tulevaisuudessa. Gachin, Ip:n, Sameroffin ja Olsonin (2018, 99-100) mukaan useat ympäristön riskitekijät eivät ennustaneet lasten pitkäaikaisia eksternalisoivia oireita äitien, isien ja opettajien arvioimana, vaan varhaisen vanhemmuuden laatu ohjasi lapsen eksternalisoivan käytöksen riski-indeksin vaikutusta lapsen käytökseen 10 -vuoden iässä. Tämä korostaa aikaisten interventioiden merkitystä, erityisesti nuorten lasten kohdalla, kohdentaen intervention vanhempien käyttäytymiseen ja parempien kognitioiden oppimiseen (Gach et al. 2018, 100). Riskitekijöillä voi olla kuitenkin vaikutusta kontrolloivaan vanhemmuuteen, joka lisää lasten eksternalisoivaa käytöstä (Yan, Ansari & Want 2019, 665). Vanhemmuuden ohjaus ei ole vain ohjausta kohti toivottua vanhemmuutta, vaan siihen kuuluu olennaisena osan taustatekijät.

6.2 Haavoittava vanhemmuus

Haavoittavan vanhemmuuden voi jakaa fyysisesti haavoittavaan sekä kognitiivisesti ja emotionaalisesti haavoittavaan vanhemmuuteen. Erityisesti fyysiset rangaistukset, mutta

myös vanhempien huono kommunikaatio, ennusti kylmyyttä ihmissuhteissa ja käytöshäiriöitä (Besemer, Loeber, Hinshaw & Pardini 2016, 1393). Vanhempien uskomus fyysisten rankaisujen toimivuudesta on yhteydessä lasten alhaisempaan sosiaaliseen kompetenssiin ja eksternalisoiviin sekä tarkkaavaisuuden ongelmiin (Hiuang et al. 2018, 838). Ankara kuri on selkeä tekijä varhaisten käytösongelmien voimistumiselle (Olson, Choe & Sameroff 2017, 1347). Fyysisellä rangaistuksilla ja vanhempien taipumuksella käyttää niitä on aineiston perusteella yhteys lasten eksternalisoivaan käytökseen ja sosiaalisiin suhteisiin.

MacKenzien, Nicklaksen, Brooks-Gunnin ja Waldfogelin (2014, 666) mukaan äidin piiskaaminen ennustaa myöhempää lapsen eksternalisoivaa käytöstä, kun otetaan huomioon lapsen aikaisempi käytös. Toisaalta lapsen eksternalisoiva käytös ennustaa lisääntyvää piiskaamista äidin toimesta, kun otetaan huomioon aikaisempi piiskaaminen - kyseessä on vuorovaikutteinen suhde, jossa molemmat tekijät kasvattavat toisiaan (MacKenzie et al. 2014, 666). Tutkimus osoittaa, että piiskaaminen ja fyysinen rangaistus eivät paranna lasten käytösongelmia, vaan ennemmin ennustaa niiden kasvua tulevaisuudessa.

Vanhempien lasten kaltoinkohtelu ei ole kuitenkaan aina fyysistä, vaan esimerkiksi lapsen käyttäytymisen sopeutumisen kannalta psykologinen aggressio voi olla erityisen haavoittava vanhemman aggressiivisuuden muoto (Sng et al. 2018, 231). Käytöksen, esimerkiksi negatiivisuuden ja konfliktien muodossa, ei tarvitse kohdistua suoraan lapseen, vaan kyse voi olla perhedynamiikasta poissulkemista, jolloin esimerkiksi vanhempien välinen läheisyys kasvaa lapsen kustannuksella (Coe, Davies, Hentges & Sturge-Apple 2020, 820). Lapsen poissulkeminen kasvattaa lapsen vihamielisyyttä ja eksternalisoivia oireita, mikä voi heijastua esimerkiksi poissulkemisena vertaissuhteissa siirryttäessä päiväkodista ensimmäiselle luokalle (Coe et al 2020, 820). Poissulkeminen on lähellä vanhempien torjumista, aiheuttaa eksternalisoivista oireista kärsivissä lapsissa matalaa itsetuntoa, turvattomuuden ja riittämättömyyden tunnetta, mikä saa lapset kohdistamaan aggressiota vanhempiinsa, esimerkiksi tuhoavalla tai häiritsevällä käytöksellä (Mukherjee, Das & Dogra 2014, 709). Tuhoavalla ja häiritsevällä käytöksellä lapset saavat huomiota, vaikkakin negatiivista, vanhemmiltaan, mikä saattaa vahvistaa heidän huonoa käytöstä (Mukherjee, Das & Dogra 2014, 709).

Myös tunteilla on oma merkityksensä perheen vuorovaikutuksessa, erityisesti turhautumisella. Vanhempien turhautuminen voi heijastua kahdella eri tavalla perheen dynamiikkaan. Lapset voivat havainnoida turhautuneita vanhempiaan ja sosiaalisen oppimisen teorian perusteella oppia vanhempiensa käyttäytymismalleja havainnoinnin perusteella. Toisaalta stressaantuneet vanhemmat voivat sortua noudattamaan huonoja lapsivanhempi vuorovaikutusmalleja, joka aiheuttaa ahdistusta lapsissa, mistä seuraa käyttäytymisen haasteita lapsissa. Lasten käyttäytymisen haasteet ja vanhempien turhautuminen voivat

ruokkia myös toisiaan, jolloin niiden vaikutus toisiinsa on kaksisuuntaista ja on kasvava kehä. (Suh & Luthar 2020, 13.)

Stressillä vaikuttaa käyttäytymiseen ja tunteisiimme, stressaavat tekijät voivat kummuta perheen ulkopuolelta. Esimerkiksi sosioekonomisella taustalla on todennäköinen yhteys korkeampaan perheen stressiin, joka näkyy emotionaalisten ja kognitiivisten voimavarojen ehtymisenä, mikä johtaa helposti lasten kurittomuuden kontrollointiin sekä negatiivisesti reagoimalla lapsen käytökseen (Yan, Ansari & Wang 2019, 668). Stressaantuneina vanhemmat turvautuvat helpommin vähemmän optimaalisiin vanhemmuuden keinoihin (Yan, Ansari & Wang 2019, 668).

Kontrolliryhmän nuoret kuvasivat vanhempiansa vanhemmuutta myönteisenä ja autoratiivisena, kun taas eksternalisoivien lasten tutkimusryhmä kuvasi vanhempien vanhemmuutta laiminlyöväenä (Lorence et al. 2019, 12). Tämä kuvastaa sitä, että eksternalisoivista oireista kärsivät nuoret kokivat vanhemmuuden negatiivisena. Eksternalisoivasti oireilevat nuoret kuitenkin hyötyvät autoratiivisesta vanhemmuudesta, joka ennusti nuorten profiilin muuttumista eksternalisoivasta joustavampaan profiliin, kun taas laiminlyövä vanhemmuus lisäsi eksternalisoivan profiilin todennäköisyyttä (Lorence et al. 2019, 12). Autoratiivisen vanhemmuuden tukeminen ei ole täten ainoastaan korjaava hoitotoimenpide eksternalisoivista oireista kärsiville lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen, vaan se voi toimia myös ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä kaikille nuorille.

6.3 Autoratiivinen vanhemmuus

Autoratiivisen vanhemmuuden voi jakaa tukevaan vanhemmuuteen ja struktuuriin. Lapset, jotka asuvat kaotissa kotitaloudessa kärsivät enemmän käyttäytymisongelmista, mutta vain silloin, kun perheen rutiinit ja lapsen rutiinit otetaan huomioon mallin rakentamisessa (Larsen & Jordan 2020, 1102). Rutiineilla ja niistä kiinnipitäminen tulee olla siis osa vanhemmuutta, jolla tuetaan lapsen kasvua ja kehitystä.

Toinen tärkeä tekijä osana tukevaa vanhemmuutta on vanhempien mentalisaatio, jolla tulee vastata lapsen haastavaan käyttäytymiseen (Dejko-Wańczyk, Janusz & Józefik 2020, 161). Huonot mentalisoinnin taidot johtavat helposti äidin itsesäätelyyn ja impulssikontrolliin, minkä seurauksena äiti reagoi vähemmän sensitiivisesti lapselle (Dejko-Wańczyk et al. 2020, 161). Vastaamalla lasten eksternalisoivaan käytökseen negatiivisilla vanhemmuuden käytänteillä johtaa todennäköisesti vain lisääntyneisiin käytöksen haasteisiin. Äidin heikentyneet mentalisaation taidot todennäköisesti vain lisäävät jännitteitä, minkä seurauksena lapsen oireilu pysyy samalla tasolla tai kasvaa (Dejko-Wańczyk et al. 2020, 161). Toisaalta äitien pitäisi pystyä malttamaan mielensä ja hallitsemaan tilanteissa, joissa lapsi

haastaa vanhempaansa. Äidit, jotka eivät usko voivansa hallita vihaansa vaan ovat valmiita tiuskaisemaan pienimmästäkin provokaatiosta, voivat opettaa lapsilleen, että on hyväksyttävää menettää kontrolli provokatiivisissa tilanteissa (Giunta et al. 2020, 470). Haastavissa tilanteissa vanhempien on pystyttävä ymmärtämään lasta, mutta samalla pystyttävä hallitsemaan omat tunteiden purkaukset. Meunierin, Roskamin ja Brownen (2010, 255-256) erityisesti äidin tuki vaikuttaa erityisesti lapsen sopeutumiseen ja interventioilla tulisi pyrkiä parantamaan heidän itseluottamusta toimia eksternalisoivan lapsen kanssa.

Lasten eksternalisoivan käytöksen ja vanhemmuskäytänteiden välillä on havaittu kaksisuuntaista vuorovaikutusta, jossa lasten eksternalisoiva käytös vähentää tehokkaita vanhemmuuden keinoja, mikä lisää ajan saatossa lasten eksternalisoivaa käytöstä (Serbin, Kingdon, Ruttle & Stack 2015, 981). Kirjallisuudessa puhutaan positiivisen palautteen kierteestä, koska ongelmallinen käytös ja ongelmallinen vanhemmuus voimistavat toisiaan (Serbin et al. 2015, 981). Vanhemmuuden tukemisessa tulee panostaa tämän kierteen katkaisuun ja implementoimalla tukea ja struktuuria vanhemmuuskäytäntöihin. Vähäinen tuen ja struktuurin käyttö, jotka ovat keskeisiä tekijöitä autoratiivisessa vanhemmuudessa, ennusti eksternalisoivia ongelmia seuraavassa mittauksessa kolmen vuoden jälkeen (Serbin et al. 2015, 982). Lasten eksternalisoivaan käytökseen voidaan vaikuttaa tukemalla autoritaarista vanhemmuutta, jonka tulisi olla keskeinen elementti vanhempien ohjauksessa.

7 Pohdinta

7.1 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksesta toteutettaessa on noudatettu hyvää tieteellistä käytäntöä, jotta tutkimus olisi luotettava ja eettinen. Hyvän tieteellisen käytännön lähtökohdat ovat tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen noudattaminen, tutkimuksen kriteerien mukaisten ja eettisten tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien soveltaminen, muiden tutkijoiden työn huomioonottaminen, tietoaineiston tallentaminen tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten tavalla, tutkimusluvan hankkimisella, tutkimushankkeen vastuun jako, sidonnaisuuksien ilmoittaminen, pidättäytyminen esteellisyyden ilmetessä sekä hyvän henkilöstö- ja taloushallinnon että tietosuojan noudattaminen (Varantola, Launis, Helin, Spooft & Jäppinen 2013, 6-7). Vastuu hyvien hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta on ensisijaisesti jokaisella tutkijalla ja tutkimusryhmän jäsenellä (Varantola ym. 2013, 7). Opinnäytetyötä kirjoittaessa on tavoiteltu hyvää tieteellistä käytäntöä tekemällä työ avoimesti ja tekemällä asianmukaiset lähdeviittaukset. Vastuu opinnäytetyön kirjoittamisprosessista on tekijällä, vaikka työ tehtiin yhteistyössä työelämäkumppanin kanssa.

Valitsemassani tutkimusmenetelmässä prosessin läpinäkyvyys ja johdonmukaisuus on avainasemassa johtaen siihen, että eettisyys ja luotettavuus kulkevat käsikädessä (Kangasniemi ym. 2013, 297). Tiedonhankintavaiheessa eri tietokannoista löydettyjä duplikaatti artikkeleita ei erikseen raportoitu. Tämä laskee työn luotettavuutta, mutta havainto raportoidaan eettisten periaatteiden mukaan.

Eettisyys nousee esille, kun pohditaan valittua näkökulmaa ja subjektiivista vinoumaa (Kangasniemi ym. 2013, 297). Tutkimusta tehdessä on pyritty objektiiviseen rooliin kirjoittamisen suhteen sekä tekemään työ aineistolähtöisesti. Opinnäytetyö on tehty yhteistyössä opiskelijan työpaikalle, joten kirjoittajalla on ollut samanaikaisesti työntekijän että tutkijan suhde työelämäkumppaniin. Opinnäytetyötä kirjoittaessa on pyritty jättämään työntekijän rooli ja tieto teemasta taka-alalle sekä ottamaan tutkijan roolia.

Laadullista tutkimusta arvioitaessa on otettava huomioon tutkimuksen kohde ja tarkoitus, jolla tarkoitetaan täsmällistä ilmaisua mitä ollaan tutkimassa ja miksi. Omassa sitoumuksessa tulee nostaa esille, miksi tutkimus on tärkeä ja mitä on olettanut tutkimusta aloittaessa ja miten ajatukset ovat muuttuneet. Aineiston keruussa keskitytään aineiston keruuseen menetelmänä, tekniikkana ja muina erityispiirteinä sekä mahdollisina ongelmina. Lisäksi luotettavuudessa on otettava huomioon tutkimuksen tiedonantajat ja tutkija-tiedonantaja-suhteeseen. Lopulta luotettavuudessa ollaan kiinnostuttu tutkimuksen kestosta, aineiston analyysistä, luotettavuuden arvioinnista ja tutkimuksen raportoinnista (Tuomi & Sarajärvi 2018, 163-164).

Opinnäytetyötä kirjoittaessa tutkimuksen kohde ja tarkoitus on pyritty kirjoittamaan johdonmukaisesti ja selkeästi sekä sitoumukset aiheeseen on raportoitu. Aineiston keruuvaiheessa artikkelien duplikaattien puuttuminen on raportoitu. Tutkimusmenetelmän ollessa kirjallisuuskatsaus, aineisto on muuten pyritty raportoimaan mahdollisimman tarkkaan sekä suhtautumaan siihen objektiivisesti. Aineiston analysointimenetelmä on myös kuvattu, jotta tulokset ja johtopäätökset olisivat läpinäkyviä. Tutkimusaineiston koonti ja analysointi on myös kuvattu. Ottaen huomioon artikkelien duplikaattien puuttuminen ja hyvän tieteellisen käytännön, luotettavuus ei ole kärsinyt merkittävästi, vaikka opinnäytetyö on kirjoitettu nopeutetussa aikataulussa kolmen kuukauden aikana.

7.2 Kirjallisuuskatsauksen tulosten tarkastelu

Kirjallisuuskatsauksen aineistosta nousi esille, että vanhemmuuden ohjauksen tulee koostua kolmesta eri osa-alueesta: riskitekijöistä kertomisesta, haavoittavasta vanhemmuudesta ja autoratiivisesta vanhemmuudesta. Riskitekijöistä kertomisessa tulee kiinnittää huomiota taustatekijöihin ja mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että kuinka perhe toimii ja minkälainen

perhedynamiikka perheessä vallitsee. Haavoittavan vanhemmuuden osa-alueen tehtävä on kuvata vanhemmille, miten heidän vanhemmuutensa mahdollisesti vaikuttaa negatiivisesti lapsen käyttäytymiseen ja kasvuun sekä autoratiivisessa vanhemmuudessa tuoda esille seikkoja, jotka tukevat lapsen kasvuun. Tulokset vahvistivat käsityksiä eksternalisoivaan käytökseen vaikuttavista tekijöistä viimeaikaiseen tutkimukseen perustuen.

Lapsilähtöisistä tekijöistä nousi aineistosta lapsilähtöiset tekijät, kuten persoonallisuuspiirteistä psykoottisuus ja ulospäinsuuntautuneisuus ja mielenteoria. Tämä kuvastaa sitä, että vanhempainohjauksessa tulee ottaa myös lapsen tarpeet ja persoonallisuus huomioon. Lapsen toimintakyvyn arviointi on laaja ja kuvaa lapsen toimintakykyä, mutta sieltä voi nousta esille myös tekijät, jotka aiheuttavat ärtymystä lapsessa ja mihin hän saattaa vastata aggressiolla. Riippuen perheen tilanteesta ja missä lapsen hoitokontakti on, lapsen toimintakyvyn arviota voi tehdä esimerkiksi lastenpsykiatrian osastoympäristössä.

Riskitekijät tulee ottaa huomioon vanhemmuuden ohjausta suunniteltaessa. Riskitekijöihin kuuluu esimerkiksi vanhempien mielenterveyden ongelmat, stressi ja sosioekonominen asia. Perheen taloudellista tilannetta ei voi ratkaista vanhemmuuden ohjauksella, mutta on tärkeää voida sanoittaa perheelle, kuinka esimerkiksi taloudellinen stressi vaikuttaa heidän vanhemmuuden stressiinsä sekä miten se heijastuu heidän vanhempilapsi väliseen vuorovaikutukseen. AVEKKI -näkökulmasta vanhempien tilanne voi olla taustatekijät huomioon ottaen toistuvista liian vähäisen vireystilan alueella. Ottamalla vanhempien tilanne huomioon heidän vireystilaansa voi alkaa kohottamaan esimerkiksi ohjaamalla, kuinka he voivat olla perheen tilanne huomioiden paremmin vuorovaikutuksessa lapsensa kanssa tai kuinka he voivat ennakoita mahdollisia haastavia tilanteita paremmin. On otettava huomioon, että vanhemmat, jotka vastaavat epäsuotuisasti lasten eksternalisoiviin ongelmiin, saattavat pahentaa lasten eksternalisoivia oireita johtaen pitkäaikaisempiin ongelmiin (Serbin et al. 2015, 983). Sen takia on ensisijaisen tärkeää saada vanhempien vireystilaa nostettua ja toisaalta tuettua perheen struktuuria, joka on yksi autoratiivisen vanhemmuuden elementeistä.

Vanhemmuuden ohjauksessa ja tukemisessa yksi tärkeimmistä tekijöistä on, että vanhemmat pääsevät lasta haavoittavista käytänteistä eroon. Haavoittavia käytänteitä on esimerkiksi lapsen poissulkeminen, torjuminen ja vanhempien ärtyneisyys ja ne ovat haitallisia riippumatta kulttuuritaustasta. Isien ärtyneisyydellä ja vanhempien ankaralla vanhemmuudella oli samanlaiset vaikutukset nuorten sopeutumiseen riippumatta kulttuuritaustasta (Giunta et al. 2020, 470). Toinen merkittävä tekijä on vanhempien itseluottamus, kuinka he kokevat pärjäävänsä vihaisten tunteiden ja haastavien arkitilanteiden kanssa sekä kuinka ne vaikuttavat nuoren käytökseen ja emotionaalisen kehitykseen (Giunta et al. 2020, 470). Perheiden kulttuuritaustalla ei ole siis merkitystä

siihen, miten vanhemmuus voi vaikuttaa negatiivisesti lapsen kehitykseen ja kaikkiin haitallisiin vanhemmuuden käytäntöihin on pystyttävä puuttumaan.

Autoratiiviseen vanhemmuuteen kuuluu vihan hallinnan itseluottamuksen ja struktuurin lisäksi esimerkiksi vanhempien tuki ja mentalisaatio. Edellä mainitut ovat avainasemassa AVEKKI -toimintatapamallissa, kun pohditaan miten arki sujuu. Arki ei ole aina sujuvaa, mutta haastavasti käyttäytyvien lasten vanhemmille on tärkeää, että heillä on suunnitelma vaativissa tilanteissa toimimiseen. Toisaalta arki voi olla hyvin kuormittavaa, mikäli perheessä on toistuvasti äärimmäisen vaativia tilanteita ja perheen kanssa on syytä pohtia, mikä tekijät aiheuttavat näitä tilanteita. Mikäli perhetilanteeseen ei puututa, syntyy itseään ruokkiva negatiivisuuden kierre, jossa lapsen eksternalisoivat oireet ruokkivat vanhempien huonoja vanhemmuuskäytänteitä ja päinvastoin. Tutkimuksissa on havaittu, että positiivisten vanhemmuuskäytänteiden opettaminen vanhemmille on keskeinen osa monia empiirisesti tutkittuja vanhempain ohjauksia ja interventioita, joiden teho perustuu pakottavan syklin katkaisemiseen vaikuttamalla sekä eksternalisoiviin ja internalisoiviin oireisiin (Serbin et al. 2015, 983).

Kaikkiin lapsen eksternalisoivien oireiden riskitekijöihin ei pystytä vaikuttamaan vanhempainohjauksella, vaan osa ohjauksesta on vanhempien tietoisuuden lisäämistä vallitsevasta perhetilanteesta. Vanhempainohjauksella ja vanhemmuuden käytänteillä on kuitenkin suuri vaikutus eksternalisoivien oireiden kehittymiseen lapsuudessa. Esimerkiksi interventioilla, joissa pyritään korvaamaan ankaraa vanhemmuutta positiivisella kiintymyksellä, vanhempien huomiolla ja läheisemmällä lapsivanhempi vuorovaikutuksella, on havaittu vähentävän kaltoinkohtelua tulevaisuudessa perheissä, joissa vanhemmat ovat kokeneet lapsuudessaan kaltoinkohtelua (Wolford et al. 2019, 188-189). Kaikki perheet ja lapset voivat hyötyä vanhemmuuden ohjauksesta riippumatta riskitekijöistä, jotka ennustavat kaltoinkohtelua ja lasten eksternalisoivaa käytöstä.

7.3 Jatkotutkimukset

Psykososiaaliset hoitomuodot ovat tehokkaita hoitokeinoja lasten ja nuorten käytöshäiriöiden hoidossa ja erityisesti vanhemmuustaitojen opettamisen on havaittu olevan tehokasta käytöshäiriöistä kärsivien lasten vanhemmille (Duodecim 2018). Erilaisia interventioita toteutetaan runsaasti esimerkiksi terapeuttien toimesta, mutta vanhemmuuden ohjausta tulee sisällyttää osaksi hoitotyötä, jotta vanhempien ohjaus ja vanhemmuustaitojen opettaminen olisi mahdollisimman varhain perheen saatavilla. Koska tavoitteena oli kuvata vanhemmuustaitojen ohjauksen asiasisällön elementtejä ja mihin perhemuotoisella AVEKKI:lla pyritään vaikuttamaan, tulevaisuudessa jatkotutkimusta aiheesta voi tehdä perhemuotoisen

AVEKKI:n vaikuttavuudesta perheiden kanssa työskentelyssä tai tutkia perheiden kokemuksia perhemuotoisen AVEKKI:n käytöstä.

Lähteet

Painetut

Bellina M., Grazioli S., Garzitto M., Mauri M., Rosi E., Molteni M., Brambilla P & Nobile M. 2020. Relationship between parenting measures and parents and child psychopathological symptoms: a cross-sectional study. *BMC Psychiatry* (2020) 20:377. BMC: UK.

Broberg A., Almqvist K. & Tjus T. 2005. *Kliininen lapsipsykologia*. Edita Prima: Helsinki.

Besemer S., Loeber R., Hinshaw S. & Pardini D. 2016. Bidirectional Associations Between Externalizing Behavior Problems and Maladaptive Parenting Within Parent-Son Dyads Across Childhood. *Journal of Abnormal Child Psychology* (2016) 44:1387-1398. Springer: NY.

Coe J., Davies P., Hentges R. & Sturge-Apple M. 2020. Detouring in the Family system as an Antecedent of Children's Adjustment Problems. *Journal of Family Psychology* 2020, Vol. 34, No. 7, 814-824. American Psychological Association: Washington, D.C..

Dejko-Wańczyk K., Janusz B. & Józefik B. 2019. Understanding the Externalizing Behavior of School-Age Boys: The Role of a Mother's Mentalization and Attachment. *Journal of Child and Family Studies* (2020) 29:155-166. Springer: NY.

Gach E., Ip K., Sameroff A. & Olson S. 2018. Early Cumulative Risk Predicts Externalizing Behavior at Age 10: The Mediating Role of Adverse Parenting. *Journal of Family Psychology* 2018, Vol. 32, No. 1, 92-102. American Psychological Association: Washington, D.C..

Giunta L, Lunetti C., Pastorelli C., Thartori E., Basili E., Favini A., Alampay L., Bacchini D., Chang L., Dodge K., Skinner A., Steinberg L, Tirado L, Rothenberg W., Lansford J., Eisenberg N., Yotanyamaneewong, Al-Hassan S., Bornstein M., Deater-Deckard K., Oburu P, Sorbring E & Tapanya S.. 2020. Longitudinal Associations Between Mothers' and Fathers' Anger/Irritability Expressiveness, Harsh Parenting, and Adolescents' Socioemotional Functioning in Nine Countries. *Morris A (toim.)*. *Developmental Psychology* 2020, Vol. 56, No. 3, 457-474. American Psychological Association: Washington, D.C..

Huang K-Y., Bornheimer L., Dankyi E. & de-Graft Aikins A. 2018. Parental Wellbeing, Parenting and Child Development in Ghanaian Families with Young Children. *Child Psychiatry & Human Development* (2018) 49:833-841. Springer: NY.

Kangasniemi M., Utriainen K., Ahonen S-M., Pietilä A-M., Jääskeläinen P. & Liikanen E. 2013. Kuvailuva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. *Hoitotiede* 2013, 25(4), 291-301. Hoitotieteiden tutkimusseura: Kuopio.

Kivivuori J., Aaltonen M., Näsi M., Suonpää K. ja Danielsson P. 2018. *Kriminologia: rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa*. Gaudeamus: Helsinki.

Larsen K. & Jordan S. 2019. Organized Chaos: Daily Routines Link Household Chaos and Child Behavior Problems. *Journal of Child and Family Studies* (2020) 29:1093-1107. Springer: NY.

Lorence B., Hidalgo V., Pérez-Padilla J. & Menéndez S. 2019. The Role of Parenting Styles on Behavior Problem Profiles of Adolescents. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 2019, 16, 2767. MDPI: Basel.

Maasalo K., Fontell T., Wessman J. & Aronen E. 2016. Sleep and behavioural problems associate with low mood in Finnish children aged 4-12 years: an epidemiological study. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health* (2016) 10:37. BioMed Central: London

- MacKenzie M., Nicklas E., Brooks-Gunn J. & Waldfogel J. 2014. Spanking and Children's Externalizing Behavior Across the First Decade of Life: Evidence for Transactional Processes. *Journal of Youth and Adolescence*. Springer: NY.
- Meunier J., Roskam I. & Browne D. 2010. Relations between parenting and child behavior: Exploring the child's personality and parental self-efficacy as third variables. *International Journal of Behavioral Development* 35(3) 246-259 2010. Sage: NY.
- Moilanen I. 2004. Käytöshäiriöt. Teoksessa Moilanen I., Räsänen E., Tamminen T., Almqvist F., Piha J & Kumpulainen K. (toim.) Lasten- ja nuorisopsykiatria. Duodecim: Helsinki.
- Mukherjee A., Das S. & Dogra K. 2014. A comparative study of personality and parent child relationship in children with internalized and externalized disorders. *Indian Journal of Health and Wellbeing* 2014, 5(6), 707-710. IAHRW: Haryana.
- Nurmi P. & Schulman M. 2013. Aikuinen lapsen vihan peilinä. Teoksessa Nurmi P. (toim.) Lapsen ja nuoren viha. Ps-kustannus: Jyväskylä.
- Olson S., Choe D. & Sameroff A. 2017. Trajectories of child externalizing problems between ages 3 and 10 years: Contributions of children's early effortful control, theory of mind, and parenting experience. *Development and Psychopathology* 29 (2017), 1333-1351. Cambridge University Press: Cambridge.
- Puff J. & Renk K. 2014. Relationships Among Parent's Economic Stress, Parenting, and Young Children's Behavior Problems. *Child Psychiatry and Human Development* (2014) 45:712-727. Springer: NY.
- Röning T. 2013. Aikuinen mallina ja vihan hallinnan mallina. Teoksessa Nurmi P. (toim.) Lapsen ja nuoren viha. Ps-kustannus: Jyväskylä.
- Rönkkö L & Rytönen T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. WSOYpro: Helsinki
- Serbin L., Kingdon D., Ruttell P. & Stack D. 2015. The impact of Children's internalizing and externalizing problems on parenting: Transactional processes and reciprocal change over time. *Development and Psychopathology* 27 (2015), 969-986. Cambridge University Press: Cambridge
- Sinkkonen J. 2016. Psykenlääkkeet ovat lapsilla vain osa hoitoa. Sic! Lääketietoa Fimeasta vol. 6(2), 16-17. Fimea: Helsinki.
- Sng K., Hawes D., Raine A., Ang R., Ooi Y., Fung D.. 2018. Callous unemotional traits and the relationship between aggressive parenting practices and conduct problems in Singaporean families. *Child Abuse & Neglect* 81 (2018) 225-234. Elsevier: Amsterdam.
- Stone L., Mares S., Otten R, Engels R. & Janssens J. 2015. The Co-Development of Parenting Stress and Childhood Internalizing and Externalizing Problems. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment* (2016) 38:76-86. Springer: NY.
- Stone L., Otten R., Janssens J., Soenens B., Kuntsche E & Engels R.. Does parental psychological control relate to internalizing and externalizing problems in early childhood? An examination using the Berkeley puppet interview. *International Journal of Behavioral Development* 37(4) 309-318 2013. Sage: NY.
- Suh B & Luthar S. 2020. Parental aggravation may tell more about a child's mental/behavioral health than Adverse Childhood Experiences: Using the 2016 National Survey of Children's Health. *Child Abuse & Neglect* 101 (2020) 104330. Elsevier: Amsterdam.

Sydänmaalakka O. 2013. Tarvitsemme myös pahanolon paikkoja. Teoksessa Nurmi P. (toim.) Lapsen ja nuoren viha. Ps-kustannus: Jyväskylä.

Talala M. 2019. Psykkisesti oireileva oppilas. Ps-kustannus: Keuruu.

Tung I., Noroña A., Morgan J., Caplan B, Lee S. & Baker B. 2019. Patterns of Sensitivity to Parenting and Peer Environments: Early Temperament and Adolescent Externalizing Behavior. Journal of Adolescent Research 2019; 29(1): 225-239. Sage: NY.

Wolford S., Cooper A & McWey L. 2019. Maternal Depression, Maltreatment History, and Child Outcomes: The Role of Harsh Parenting. American Journal of Orthopsychiatry 2019, Vol. 89, No. 2, 181-191. American Psychological Association: Washington D.C..

Yan N., Ansari A., Wang Y. 2019. Intrusive Parenting and Child Externalizing Behaviors Across Childhood: The Antecedents and Consequences of Child-Driven Effects. Journal of Family Psychology 2019, Vol. 33, No. 6, 661-670. American Psychological Association: Washington, D.C..

Sähköiset

Aronen E. & Sorsa J. 2018. Vanhemmuustaitojen ohjauksen teoreettinen tausta, työskentelyote ja menetelmät. Duodecim Käypä hoito: Helsinki. Viitattu 21.02.2021. <https://www.kaypahoito.fi/nix02618>

Duodecim 2018. Vanhemmuustaito-ohjaus tuloksellisin keino lasten käytöshäiriöiden hoidossa, sanoo tuore Käypä hoito -suositus 2018. Duodecim: Helsinki. Viitattu 21.02.2021. <https://www.duodecim.fi/2018/12/12/vanhemmuustaito-ohjaus-tuloksellisin-keino-lasten-kaytoshairioiden-hoidossa-sanoo-tuore-kaypa-hoito-suositus/>

Hallikainen T. & Repo-Tiihonen E. 2015. Psykoottisen potilaan aggressio - ehkäisy ja hoito. Duodecim: Helsinki. Viitattu 20.02.2021. <https://www.duodecimlehti.fi/duo12375>

HUS 2021a. Käyttäytymisen säätelyn häiriöt lapsilla. HUS: Helsinki. Viitattu 15.02.2021. <https://www.hus.fi/hoidot-ja-tutkimukset/kayttaytymisen-saatelyn-hairiot-lapsilla>

HUS 2021b. Lastenpsykiatrian hoito-osasto. HUS: Helsinki. Viitattu 15.02.2021. <https://www.hus.fi/potilaalle/sairaalat-ja-toimipisteet/lastenpsykiatrian-hoito-osasto>

Karjalainen P., Santalahti P. & Sihvo S. 2016. Vaikuttavatko vanhemmuustaitoja tukevat ohjelmat lapsen käytöshäiriöiden ja -ongelmien ehkäisyssä ja vähentämisessä? Duodecim: Helsinki. Viitattu 21.02.2021. <https://www.duodecimlehti.fi/duo13151>

Lastentalo 2021. Lastenpsykiatria. Lastentalo. Terveyskylä: Helsinki. Viitattu 15.02.2021. <https://www.terveyskyla.fi/lastentalo/palvelut/helsingin-ja-uudenmaan-sairaanhoitopiiri/lastenpsykiatria>

Lastenmielenterveystalo 2021. Itseä vahingoittava käytös. Mielenterveystalo. Terveyskylä: Helsinki. Viitattu 05.04.2021. https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/ammattilaisille/hairiot/mieliala_ja_ahdistuneisuus_hairiot/Pages/itse_a_vahingoittava_kaytos.aspx

Mäkelä J. & Salo S. 2011. Theraplay - vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutushoito lasten mielenterveysongelmissa. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim 2011; 127(4):327-34. Duodecim: Helsinki. Viitattu 15.02.2021. <https://www.duodecimlehti.fi/duo99358>

Salters-Pedneault K. 2020. What Externalizing Means in Psychiatry - Externalizing Psychiatric Disorders. Dotdash: New York, NY. Viitattu 05.04.2021
<https://www.verywellmind.com/externalizing-425248>

Savonia 2021. AVEKKin taustaa. Savonia: Kuopio. Viitattu 14.02.2021.
<http://avekki.savonia.fi/index.php/avekkin-taustaa>

Varantola K., Launis V., Helin M., Spoof S-K & Jäppinen S. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa - Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Tutkimuseettinen neuvottelukunta: Helsinki.
https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Julkaisemattomat

Malinen T. & Väre-Heilimo I. 27.-29.1.2021. AVEKKI I-koulutus. HUS: Helsinki.

Taulukot

Taulukko 1: Kirjallisuuskatsauksen hakusanat ja hyväksytyt tutkimukset	12
Taulukko 2: Tulokset	14

Liitteet

Liite 1: Aineistoon hyväksytyt artikkelit.....	30
--	----

Liite 1: Aineistoon hyväksytyt artikkelit

Tekijä, otsikko, julkaisu vuosi ja -maa.	Tutkimuksen tarkoitus	Menetelmä	Keskeinen tulos
Bellina M., Grazioli S., Garzitto M., Mauri M., Rosi E., Molteni M., Bramilla P & Nobile M.. 2020. Relationship between parenting measures and parents and child psychopathological symptoms: a cross-sectional study. Italia.	Homo- ja heterotyyppisen suhteen arviointi vanhempien ja lapsen psykopatologian välillä vanhempien käyttäytymisen ohjaamana, ottaen huomioon vanhempien ja lasten internalisoivan ja eksternalisoivan psykopatologian.	Internalisoivien ja eksternalisoivien oireiden arviointi lapsilta ja vanhemmilta käyttäen Child Behavior Checklistia ja Adult Selft Reportia: neljän vanhempien käytöksen arviointi Family Life -kyselyllä.	Suuret arvot äitien patologiassa ennustivat suuria arvoja lasten psykopatologiassa. Äitien suuret internalisoivat oireet ennustivat matalaa äidin henkistä tukea, mikä ennusti suuria arvoja lasten eksternalisoivissa oireissa.
Lorence B., Hidalgo V., Pérez-Padilla J. & Menéndez S.. 2019. The Role of Parenting Styles on Behavior Problem Profiles of Adolescents. Espanja.	Nuorisotyyppin tunnistaminen heidän oireiden perusteella; yksilö, perhe ja sosiaalisten piirteiden kartoitus, jotka liittyvät kyseisiin profiileihin; vanhemmuustyylien tunnistaminen, jotka liittyvät nuorisotyyppisiin.	449 nuorta osallistui tutkimukseen, joista 223 kuuluivat riskiryhmään ja olivat sosiaaliturvan piirissä ja 226 nuorta kuului yhteisönuoriin, jotka eivät saaneet minkäänlaista interventiota. Mittareina käytettiin kyselyitä sosio-demografisesta profiilista, lyhyttä versiota Inventory of Stressful Life Events, Parental Socialization Scale of Adolescents, Youth Self-Report sekä Multidimensional Self-Concept Scale:ä.	Vanhemmuustyyli selittivät nuorten kuulumista tiettyihin profiileihin, minkä seurauksena vanhemmuustyyli ja nuorten sopeutuminen pitäisi ottaa huomioon interventioissa, jotka kohdistuvat nuorten käytösongelmiin.

<p>Sng K., Hawes D., Raine A., Ang R, Ooi Y., Fung D.. 2018. Callous unemotional traits and the relationship between aggressive parenting practices and conduct problems in Singaporean families. Australia, USA & Sveitsi.</p>	<p>Assosiaatio aggressiivisten vanhemmuuskäytäntöjen, lasten aggressiivisuuden ja lapsen tunnekylmien piirteiden dimensioiden välillä.</p>	<p>282 lapsen ja heidän huoltajien tutkiminen, joilla oli hoitosuhde Singaporelaisessa Child Guidance Clinic:llä käytöshäiriöiden vuoksi. Mittareina käytettiin Reactive-Proactive Aggression kyselyä, The Antisocial Process Screening Device:a (APSD) ja Psychological Aggression subscale:a.</p>	<p>Fyysisesti aggressiivinen vanhemmuus oli voimakkaammin yhteydessä lasten proaktiiviseen aggressiivisuuteen lapsilla, joilla oli matalat tunnekylmät pisteet, kuin lapsilla, joilla oli korkeat tunnekylmät pisteet.</p>
<p>Besemer S., Loeber R., Hinshaw S., Pardini D.. 2016. Bidirectional Associations Between Externalizing Behavior Problems and Maladaptive Parenting Within Parent-Son Dyads Across Childhood. USA</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, lisääntykö vanhempien negatiiviset vanhemmuusstrategiat poikien lisääntyneen eksternalisoivien oireiden vuoksi vai päinvastoin.</p>	<p>6-13 vuotiaiden poikien, N=503, pitkäaikaisarviointi 8 kertaa puolen vuoden välein. Vanhemmuutta mitattiin kyselyillä vanhemmilta ja lasten eksternalisoivaa käytöstä mitattiin Child Behavior Checklist:lla ja Teacher Report Form:lla</p>	<p>"Nolla" tulos perusteella kaksisuuntainen vaikutus vanhemmuuden ja lapsen eksternalisoivien oireiden välillä voidaan selittää pitkälti tekijöillä, jotka ovat vanhempi-lapsi parin ulkopuolisia tekijöitä, varsinkin kun tarkastellaan käytöstä kuuden kuukauden välein.</p>

<p>Coe J., Davies P., Hentges R. & Sturge-Apple M.. 2020. Detouring in the Family System as an Antecedent of Children's Adjustment Problems. USA</p>	<p>Miten lapsen poissulkeminen muiden perheenjäsenten toimesta, esimerkiksi vanhempien, vaikuttaa lapsen sopeutumiseen.</p>	<p>243 perheen, johon kuului äiti, puoliso ja leikki-ikäinen lapsi, haastattelu, havainnointi tutkimusympäristössä sekä lapsien opettajien täyttämät kyselyt.</p>	<p>Poissulkeminen ennustaa vihamielisiä ominaisuuksia, eksternalisaatiota sekä ikäryhmän uhriksi joutumista ja hyljeksintää.</p>
<p>Gach E., IP K., Sameroff A. & Olson S.. 2018. Early Cumulative Risk Predicts Externalizing Behavior at Age 10: The Mediating Role of Adverse Parenting. USA</p>	<p>Tutkimuksen päätavoite oli selvittää ennustavia yhteyksiä varhaislapsuuden kumulatiivisten ekologisten riskitekijöiden vaikutusta lapsen myöhäisempään eksternalisoiviin ongelmaan ja määrittää, selittykö yhteys vanhemmuuden laadun variaatiolla.</p>	<p>Pitkittäistutkimus, jossa tutkittiin 241 lasta, joilla on käytöshäiriön riski, sekä heidän vanhempansa.</p>	<p>Haitallisen vanhemmuuden käytänteet ja kognitiot, kuten fyysinen kuritus, lapsen kielteinen arviointi, matala läheisyys sekä vaikuttavuuden tunne vaikuttivat lapsen eksternalisoivaan käytöksen riskitekijöihin.</p>

<p>Yan N., Ansari A., & Wang Y. 2019. Intrusive Parenting and Child Externalizing Behaviors Across Childhood: The Antecedents and Consequences of Child-Driven Effects. USA/Kiina</p>	<p>Tutkimuksessa oli kolme kysymystä: kuinka suuren osan äidin kontrolloiva vanhemmuus selittää lapsen eksternalisoivasta käytöksen muutoksesta 2-7 ikävuoden välillä; onko lapsilähtöiset vaikutukset lähtöisin lapsesta (sukupuoli, etnisyys, temperemantti) vai perheestä (äidin koulutus, perheen tulot tai perhemuoto); muuttaako varhaislapsuuden lapsilähtöiset tekijät ennustetta lapsen eksternalisoivaan käytökseen kouluikässä.</p>	<p>Tutkimukseen käytettiin NICHD SECCYD:n dataa. 5265 kriiteerit täyttävästä perheestä valittiin tutkimukseen satunnaisotannalla 1364 perhettä, joista 728 perhettä olivat täyttäneet kaikki tutkimuksessa käytettävät mittarit vuosien 1991-2007 välillä.</p>	<p>Lasten externalisoiva lisäsi äitien kontrolloivaa käytöstä; lasten oireiluun vaikutti merkittävästi, mikäli perheen etninen tausta oli muu kuin valkoinen tai äideillä oli kohonnut sosioekonominen riski; äitien varhaislapsuuden aikainen kontrolloiva vanhemmuus ennusti eksternalisoivaa käytöstä nuoruudessa.</p>
---	--	--	---

<p>Giunta L., Lunetti C., Pastorelli C., Thartori E., Emanuele B., Favini A., Alampay L., Bacchini D., Chang L., Dodge K., Skinner A., Steinberg L., Rothenberg W., Lansford J., Eisenberg N., Yotanyamaneewong S., Al-Hassan S., Bornstein M., Deater-Deckard K., Oburu P., Sorbring E., Tapanya S. & Tirado L.. 2020. Longitudinal Associations Between Mothers' and Fathers' Anger/irritability Expressiveness, Harsh Parenting, and Adolescents' Socioemotional Functioning in Nine Countries. Toim. Morris A.. USA</p>	<p>Selittääkö vanhempien itsearvio vihanhallinnasta ja ärtyneisyydestä ankaraa vanhemmuutta ja nuoren ärtyneisyyttä, jota tarkasteltiin ennusteena nuoren eksternalisoiville ja internalisoiville ongelmille.</p>	<p>Äitien, isien ja nuorten (N = 1298 perhettä) haastattelu 12 eri kulttuurista ja 9 eri maasta, kun lapset olivat 13 -vuotiaita sekä 1 ja 2 vuotta ensimmäisen haastattelun jälkeen.</p>	<p>Riippumatta kulttuuritaustasta, prosessit, jotka linkittävät äitien ja isien emotionaalisen sosiaalisuuden ja tunteet nuorten ongelmakäyttäytymisen, ovat melko samanlaisia.</p>
<p>Larsen K. & Jordan S.. 2019. Organized Chaos: Daily Routines Link Household Chaos and Child Behavior Problems. USA</p>	<p>Vaikuttaako kotitalouden kaaos lapsen eksternalisoivaan käytökseen ja nukkumaanmenon vastustamiseen.</p>	<p>Verkossa tehty 120 vanhemman, joilla 2-5 vuotias lapsi, kyselytutkimus, jolla kartoitettiin kotitalouden kaosta, rutiineja sekä lapsen ongelmakäytöksiä.</p>	<p>Kodin kaaoksella oli epäsuorayhteys lapsen eksternalisoivaan käytökseen perheen ja lapsen rutiinien kautta sekä nukahtamiseen nukkumisrutiinien kautta.</p>

<p>Suh B. & Luthar S.. 2020. Parental aggravation may tell more about a child's mental/behavioral health than Adverse Childhood Experiences: Using the 2016 National Survey of Children's Health. USA</p>	<p>Haitallisten lapsuuden kokemusten ja vanhempien turhautumisen tunteen vaikutus lasten internalisoiviin ja eksternalisoiviin ongelmiin, sinnikkyyteen ja tunteiden säätelyyn. Tutkimuksessa otettiin samalla huomioon, vaikuttaako vanhempien tuki ja ulkopuolinen henkinen tuki lapsiin.</p>	<p>Tutkimuksessa käytettiin vuoden 2016 terveystutkimusta, johon valittiin kansallisesti kattava satunnaisotos, johon kuului 35 718 yhdysvaltalaisesta huoltajaa, joilla oli 6-17 vuotias lapsi.</p>	<p>Vanhempien turhautuminen vaikutti enemmän kuin haitalliset lapsuuden kokemukset lasten sopeutumiseen. Vanhempien tuki vähensi haitallisten lapsuuden kokemusten ja vanhempien turhautumisen vaikutusta lapsiin.</p>
<p>Stoen L., Otten R., Janssens J., Soenens B., Kuntsche E. & Engels R.. 2013. Does parental psychological control relate to internalizing and externalizing problems in early childhood? An examination using the Berkeley puppet interview. Alankomaat.</p>	<p>Onko psykologisella kontrollilla vaikutusta internalisoiviin ja eksternalisoiviin ongelmiin varhaislapsuudessa.</p>	<p>Perheiden haastattelu. N=298 lasta ja keski-ikä 7.04 vuotta.</p>	<p>Psykologisella kontrollilla oli tutkimuksen mukaan vaikutus lasten internalisoiviin ja eksternalisoiviin ongelmiin.</p>
<p>Huang K-Y., Bornheimer L., Dankyi E. & de-Graft Aikins A.. 2018. Parental Wellbeing, Parenting and Child Development in Ghanaian Families with Young Children. USA/Ghana.</p>	<p>Vanhempien hyvinvoinnin vaikutus vanhemmuuteen ja lapsen kehitykseen.</p>	<p>262 ghanalaisen lapsen vanhempien haastattelu käyttäen Structural Equation mallinnusta.</p>	<p>Ghanalaisten vanhempien masennus yhdistettiin vähemmän optimaaliseen vanhemmuuteen, joka johti suurempaan lasten eksternalisoivaan käytökseen.</p>

<p>Meunier J., Roskam I. & Browne D.. 2010. Relations between parenting and child behavior: Exploring the child's personality and parental self-efficacy as third variables. Kanada/Belgia.</p>	<p>Vanhempien käytöksen ja lasten eksternalisoivan käytöksen kaksisuuntaisen vaikutuksen arviointi kahden muuttujan näkökulmasta: lapsen persoonallisuuden ja vanhempien minäpystyvyyden näkökulmasta.</p>	<p>Kyselyiden lähettäminen 340 perheiden vanhemmille, jotka osallistuivat H2M pitkittäistutkimukseen.</p>	<p>Kaksisuuntainen vaikutus vahvistettiin äitien osalta. Minäpystyvyyden vaikutus vahvistettiin. Lapsen persoonallisuuden merkitys vahvistettiin osittain.</p>
<p>Puff J. & Renk K.. 2014. Relationships Among Parent's Economic Stress, Parenting, and Young Children's Behavior Problems. USA</p>	<p>Miten ekonominen stressi vaikuttaa vanhempien stressiin, äitien ja isien vanhemmuuteen sekä nuorten lasten käyttäytymisongelmiin ja kuinka auttaa parhaiten perheitä, jotka kärsivät ekonomisesta kriisistä.</p>	<p>124 kulttuurisesti diversiteetin perheen, joissa on 2-6 vuotiaita lapsia, itservio ekonomisesta tilanteesta, vanhemmuuden stressistä, vanhemmuudesta sekä lasten käytösongelmista.</p>	<p>Vanhemmuuden stressi selitti yhteyttä taloudellisten leikkausten ja lasten internalisoivien ja eksternalisoivien oireiden välillä.</p>
<p>Wolford S., Cooper A. & McWey L.. 2019. Maternal Depression, Maltreatment History, and Child Outcomes: The Role of Harsh Parenting. USA</p>	<p>Kuinka suuren osan ankara vanhemmuus selittää äitien masennuksen ja lasten kaltoin kohtelun välisestä yhteydestä, ja miten ankaraan vanhemmuuteen puuttuminen vaikuttaa kaltoin kohtelun jatkumisen katkeamiseen.</p>	<p>Child Abuse and Neglect pitkittäistutkimuksesta otettiin kaksi aineistoa äiti-lapsi parista eri ajankohtina: kun lapsi oli 6 -vuotias (N=325) ja kun lapsi oli 12 -vuotias (N=213).</p>	<p>Analyysien mukaan äidit, joilla oli kaltoin kohtelun historiaa ja masennusta, raportoivat psykologista ja fyysistä aggressiivisuutta lapsiaan kohtaan 6 -vuotiaan lapsen ja 12 -vuotiaan lapsen aineistoissa.</p>

<p>Mukherjee A., Das S. & Dogra A.. 2014. A comparative study of personality and parent child relationship in children with internalized and externalized disorders. Intia</p>	<p>Vertailla eksternalisoivista oireista kärsiviä lapsia ja internalisoivista oireista kärsiviä lapsia kontrolli ryhmään ja tarkastella, onko ryhmien välillä persoonallisuuseroja ja tarkastella lasten näkemyksiä vanhempi-lapsi suhteesta.</p>	<p>Lasten puolistrukturoitu haastattelu, N=23. 7 eksternalisoivien oireiden ryhmässä, 8 internalisoivien oireiden ryhmässä ja 8 kontrolliryhmässä.</p>	<p>Tutkittavien ryhmien ja kontrolliryhmän välillä havaittiin merkittäviä persoonallisuuseroja ja eroja, kuinka lapset näkevät vanhempi-lapsi suhteen, esimerkiksi äidin ja isän hylkääminen, äidin vaatimukset ja laiminlyönti, isän symbolinen palkitseminen, äidin lämpö sekä isän ja äidin esineellinen palkitseminen.</p>
<p>Tung I., Noroña A., Morgan J., Caplan B., Lee S. & Baker B.. 2019. Patterns of Sensitivity to Parenting and Peer Environments: Early Temperament and Adolescent Externalizing Behavior. USA</p>	<p>Miten temperamenttieroit vaikuttavat vanhemmuuden ja ystävyys laadun eksternalisoivan käytöksen ennusteeseen?</p>	<p>Moni-informantti ja monimenetelmällinen 141 lapsen tutkimus, jossa seurattiin lapsia esikouluikästä nuoruuteen. Tutkimuksessa otettiin huomioon 3 ikävuonna reaktiivinen temperamentti, 13 ikävuonna observoitu vanhemmuus ja ystävyys sekä moni-informanttien arvio aggressiosta ja sääntöjä rikkovasta käytöksestä ikävuonna 15.</p>	<p>Negatiivinen vanhemmuus ennusti kasvua eksternalisoivassa käytöksessä vanhempien arvioimana nuorilla, joilla oli todettu varhaista reaktiivista temperamenttia.</p>

<p>MacKenzie M., Nicklas E., Brooks-Gunn J. & Waldfogel J.. 2013. Spanking and Children's Externalizing Behavior Across the First Decade of Life: Evidence for Transactional Processes. USA</p>	<p>Tutkimus tarkasteli piiskaamisen ja eksternalisoivan käytöksen yhteyttä lasten ensimmäisten 10 elinvuoden aikana, minkä lisäksi tutkittiin lisäksi suuri määrä eksternalisoivaa käytöstä piiskaamista.</p>	<p>Fragile Families and Child Well-Being (FFCW) datan käyttö. Datassa tutkittu äitien piiskaamista ja lasten käytöstä lasten ikävuosina 1, 3, 5 ja 9 (N=1874; tyttöjä 48%).</p>	<p>Tutkimuksessa havaittiin aikaista vastavuoroista vaikutusta piiskaamisen ja eksternalisoivan käytöksen välillä jo varhain, jossa piiskaaminen vaikutti myöhäisempään eksternalisoivaan käytökseen, mikä ennusti myöhäisempää piiskaamista.</p>
<p>Stone L., Mares S., Otten R., Engels R. & Janssens J.. 2015. The Co Development of Parenting Stress and Childhood Internalizing and Externalizing Problems. Alankomaat.</p>	<p>Miten vanhempien stressin kehitys vaikuttaa internalisoiviin ja eksternalisoiviin ongelmiin, kun lapset ovat 4-9 vuotiaita.</p>	<p>1582 lapsen äidit osallistuivat kolmen vuoden pitkittäistutkimukseen, jossa vuoden välein tutkittiin internalisoivien ja eksternalisoivien oireiden sekä vanhemmuuden yhteyttä. Kyseessä oli äitien itseraportointi käyttäen Latent Growth - mallinnusta.</p>	<p>Vanhempien stressi ja eksternalisoivat oireet pienenivät ajan kanssa, kun internalisoivat oireet pysyivät vakiona. Vanhempien stressin lähtötasolla oli yhteys internalisoivien ja eksternalisoivien oireiden lähtötasoon. Vanhempien stressin lasku ennusti suurempia laskuja eksternalisoivissa oireissa ja internalisoivien oireiden pysymistä ennallaan.</p>

<p>Serbin L., Kingdon D., Ruttelle P. & Stack D.. 2015. The impact of children's internalizing and externalizing problems on parenting: transactional processes and reciprocal change over time. Kanada</p>	<p>Arvioida lapsen ja vanhemman käytöksen vaikutusta toisiinsa peräkkäisten kehitysvaiheiden aikana.</p>	<p>Tutkimuksessa havainnointiin lapsen internalisoivia ja eksternalisoivia pulmia, positiivista ja ankaran kurin vanhemmuutta kolmen peräkkäisen kehitysvaiheen aikana. Lapset olivat toisen havaintojakson aikana 7,5-10,5-vuotiaita ja kolmannen havaintojakson aikana 10,5-13,5. Tutkimukseen osallistui N=138 äitilapsi paria, mistä 65 tapauksessa lapsi oli poika.</p>	<p>Tutkimuksessa oli kaksi päätulosta. Internalisoivat ongelmat ennustivat positiivisen vanhemmuuden kasvua, mikä johti internalisoivien ongelmien laskuun 3 vuoden intervallin jälkeen. Eksternalisointi ennusti positiivisen vanhemmuuden laskuun kahden seuraavan havainnointijakson aikana, mikä ennusti eksternalisoivien ongelmien kasvua.</p>
---	--	--	--

<p>Olson S., Choe D. & Sameroff A.. 2017. Trajectories of child externalizing problems between ages 3 and 10 years: Contributions of children's early effortful control, theory of mind, and parenting experiences. USA</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia mitkä kehityskaaret johtivat lapsen eksternalisoivaan käytökseen ikävuosien 3 ja 10 välillä ja tunnistaa riskitekijöitä lapsen kehityksessä ja vanhemmuudessa, jotka johtivat haastavaan käytökseen.</p>	<p>Tutkimukseen osallistui 218 3 -vuotiasta tyttöä ja poikaa, joita arvioitiin uudelleen 5-6 -vuotiaina ja 10 -vuotiaina. Äidit arvioivat lapsen eksternalisoivaa käytöstä. Lapsen itsesäätelyä ja mielen teoriaa arvioitiin tutkimuskäynnillä. Vanhemmuuden riskejä arvioitiin haastattelulla ja kyselyllä.</p>	<p>Tutkimuksessa havaittiin neljä erilaista kehityspolkua. Suurin osa lapsista kärsivät matalista oireista, jotka laskivat edelleen kouluikässä. Epätyypilliset kehityskaaret ennustivat poikkeuksellisen korkeita, nousevia ja laskevia eksternalisoivan käytöksen tasoja kouluikässä. 3-vuotiaana huonot itsesäätelytaidot ennustivat eksternalisoivan käytöksen kasvua ja sen jälkeen muutosta tai laskua. Varhainen fyysinen rankaiseminen ja äidin läheisyys ennustivat myös nousevia tai laskevia lapsen ongelmakäytöksen mallinnoksia.</p>
---	--	--	---

<p>Dejko-Waczyk K., Janusz B. & Józefik B.. 2019. Understanding the Externalizing Behavior of School-Age Boys: The Role of a Mother's Mentalization and Attachment. Puola</p>	<p>Tutkia kouluikäisten poikien eksternalisoivien oireiden, äitien mentalisoinnin ja äitien näkemystä heidän omista lapsuudenajan suhteistaan omiin huoltajiinsa.</p>	<p>Tutkimukseen osallistui 39 kouluikäistä poikaa, joilla oli todettu eksternaloivan käytöksen pulmia, ja heidän äitinsä. Lasten psykopatologiaa arvioitiin Child Behavior Checklist:lla ja Teacher Report Form:lla, äitien mentalisointia arvioitiin Adult Attachment Interview and Reflective Functioning -asteikolla ja äitien suhdetta heidän omiin vanhempiinsa Parental Bonding Instrument:lla.</p>	<p>Matala äidin mentalisointitaidot ja äidin näkemys vähemmän yhtenäinen suhde omiin vanhempiinsa ennusti aggressiivisempaa ja sääntöjä rikkovampaa käytöstä pojissa. Äitien näkemys omasta isästä pääasiallisena lapsuudenajan hoivaajana oli myös yhteys poikien aggressiivisempaan käytökseen.</p>
---	---	---	---